

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Adolf Loos – specifika tvorby

Kateřina Růžková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Adolf Loos – specifika tvorby

Kateřina Růžková

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Bílková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Jitce Bílkové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, ochotu a podrobné připomínky v celém průběhu zpracování, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Děkuji také panu Davidu Růžičkovi, který mi byl nápomocen s informacemi hlavně o plzeňských realizacích. Dále Ing. Janu Hůskovi, který se mnou absolvoval všechny cesty po realizacích, a rodině za morální oporu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Životopis	10
2. Hlavní vlivy na Loosovu tvorbu	15
2.1. Otcova kamenická dílna	15
2.2. Cesta do Ameriky	15
2.3. Anglie	16
3. Loos a Praha.....	17
3.1. Müllerova vila	17
3.1.1. Exteriér.....	19
3.1.2. Interiér: Obývací pokoj a jídelna.....	20
3.1.3. Významné prvky použité v interiéru a exteriéru.....	22
4. Loos a Plzeň	25
4.1. Byt Voglových: Klatovská 12, zrekonstruovaný salon s jídelnou	26
4.1.1. Interiér: Společenský salon a jídelna.....	27
4.1.2. Významné prvky použité v interiéru.....	28
4.2. Byt Krausových: Bendova 10, zrekonstruovaný salon s jídelnou a ložnice	30
4.2.1. Interiér: Společenský salon, jídelna, ložnice.....	30
4.2.2. Významné prvky použité v interiéru.....	32
5. Loos a Vídeň	34
5.1. Kärtner Bar	34
5.1.1. Exteriér.....	35
5.1.2. Interiér.....	35
5.1.3. Významné prvky použité v interiéru a exteriéru.....	35

5.2.	Obchodní dům Goldman & Salatsch (Looshaus).....	36
5.2.1.	Exteriér.....	37
5.2.2.	Významné prvky použité v exteriéru.....	38
5.3.	Loosovo vlastní apartmá: obývací pokoj ve vídeňském muzeu.....	38
5.3.1.	Interiér: Obývací pokoj a pokoj s krbem.....	39
5.3.2.	Významné prvky použité v interiéru.....	41
6.	Specifika tvorby.....	43
6.1.	Raumplan.....	43
6.2.	Otevřené místnosti.....	44
6.3.	Pilíře a sloupy.....	44
6.4.	Symetrie.....	45
6.5.	Kontrast.....	45
6.6.	Zrcadla.....	45
6.7.	Krb.....	46
6.8.	Mramor, dřevo, mosaz a pálené cihly.....	46
6.9.	Orientální koberce.....	47
6.10.	Osvětlení a jeho umístění.....	47
6.11.	Různé typy sezení.....	48
6.12.	Vestavěný nábytek a zařízení.....	48
	Závěr.....	49
	Seznam použitých zdrojů.....	50
	Resumé.....	52
	Obrazová příloha.....	53

Úvod

Bakalářskou práci na téma Adolf Loos jsem si vybrala, protože tohoto významného muže moderní architektury obdivuji již od střední školy – studovala jsem SPŠ stavební, kde jsme se o něm v architektuře učili, a už v té době mě fascinovalo, jakým způsobem si dokáže se stavbou „pohrát“. Když jsem tedy procházela nabídky témat na bakalářské práce a zahlédla jeho jméno v seznamu, byl mou jasnou volbou, a to i z toho důvodu, že jako volitelný okruh ke státní závěrečné zkoušce jsem si zvolila estetiku. Téma bylo původně zaměřeno pouze na Loosovu tvorbu v Plzni, především interiérů, ale já jsem se domnívala, že vzhledem k jeho rozsáhlé působnosti i mimo toto město by byla škoda, abych se nezabývala také jí. A proto jsme se nakonec s vedoucí práce domluvily na úpravě tématu. Bakalářská práce s názvem Adolf Loos – specifika tvorby se zaměřuje na osobnost Adolfa Loose (fotografický portrét viz Obr. 1 v obrazové příloze, dále jen obr. a číslo) a jeho činnost celkově a poté konkrétně na specifické prvky jeho tvorby a na porovnání toho, kde a jakým způsobem jich bylo použito.

Celá práce bude čerpat hlavně z literárních zdrojů, především z knih doplněných o informace získané od Davida Růžičky, pracovníka Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Plzni, který se zajímá především o Loosovu tvorbu v Plzni, od pana Ing. Arch. Petra Domanického, který pracuje v Západočeské galerii v Plzni jako kurátor sbírky architektury a je také autorem několika publikací o architektuře a spoluautorem knihy Loos – Plzeň – souvislosti, ze které jsem se rozhodla také čerpat informace pro svou práci. Dále od paní Marie Szadkowské, která komentuje prohlídky v Müllerově vile, použila jsem i internetové zdroje. Pro životopis jsem si vybrala knižní publikace, které napsaly dvě bývalé Loosovy manželky.

První knihu, ze které jsem se rozhodla čerpat informace o životě A. Loose, napsala jeho v pořadí druhá manželka Elsie Altmann-Loos. Druhou knihu napsala jeho třetí a současně poslední manželka Claire Beck-Loos, protože potřebovala peníze na náhrobek pro Adolfa, jenž si sám navrhl před svou smrtí.¹

¹ Peníze na žulový kvádr se podařilo sehnat až po více než dvaceti letech po jeho smrti. Náhrobek je dodnes k vidění ve Vídni, nedaleko které Loos roku 1933 zemřel.

Právě jeho manželky znaly Loose jako osobnost i mimo veřejnost, proto se domnívám, že lépe pomohou nastínit, kromě důležitých událostí v jeho životě, také to, jaký byl. Obě publikace nejsou odborné, ale je možné se z nich dozvědět i to, co v odborných textech někdy chybí.

Informace o konkrétních dílech a dalších podrobnostech Loosovy tvorby jsou pak čerpány z odborné literatury. Pro tyto účely jsem vybrala publikace například od Rukschcia: *Leben und Werk*, od Loose: *Řeči do prázdna*, od Szadkowské: *Adolf Loos – dílo v českých zemích*, od Bocka: *Adolf Loos: Works and Projects*, od Risseldy: *Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos - Le Corbusier*, nebo od Loosova spolupracovníka Lhoty: *Nejen slova: o divadle, architektuře a bytové kultuře*.

V Plzni se každoročně otevírají některé z Loosových interiérů plzeňské veřejnosti, a tak jsem se rozhodla je navštívit. Nakonec se mi v rámci těchto dnů podařilo navštívit interiér na Klatovské 12 a v Bendově ulici č. 10. Kromě rozboru děl bych chtěla nastínit i Loosův vztah k danému městu.

Pro své zkoumání jsem se rozhodla použít především metodu popisnou a analytickou: čtenáře vždy nejdříve podrobně seznámím s konkrétním dílem a jeho specifickými znaky. Dále potom metodu komparativní, která by mi měla dopomoci ke srovnání zmiňovaných děl a prvků.

První kapitola se bude zabývat životopisem Adolfa Loose. Protože k pochopení autora a jeho tvorby je důležitá i jeho povaha, budu se jí snažit přiblížit právě v rámci této kapitoly. Kromě povahy je kladen důraz na důležité životní události, realizovaná díla a celkově je celá kapitola doplněna údaji týkajícími se doby a prostředí, ve kterém A. Loos žil.

Následovat budou kapitoly týkající se konkrétních staveb a interiérů v různých městech.

První realizace bude Müllerova vila v Praze, která je v České republice nejznámější a nejdostupnější, probíhají zde pravidelné prohlídky, a především v ní nikdo nebydlí. Poslední majitelka paní Eva Müllerová vilu prodala městu Praze, protože chtěla, aby zůstala přístupna veřejnosti. Loos ji navrhl kompletně celou ve spolupráci s architektem Karlem Lhotou.

Další vybrané realizace budou plzeňské interiéry na Klatovské ulici 12 a v Bendově ulici 10, které byly v Plzni zrekonstruovány naposledy (2014)².

Ve Vídni jsem nakonec vybrala Loosův vlastní obývací pokoj ve vídeňském muzeu, Looshaus na Michalském náměstí a Americký Bar v ulici Kärntner Strasse.

Kapitoly s konkrétními realizacemi jsou členěny na obecné informace o projektu, dále pak na interiér a exteriér podle toho, jaká byla moje vlastní zkušenost s nimi.³ Každá realizace potom obsahuje stručné shrnutí použitých prvků.

V poslední kapitole jsou nejvýznamnější prvky shrnuty a popsány.

Práce by měla ukázat jak Loosův život, tak jeho tvorbu a její specifika, která by měla ukázat používané a porovnávané prvky. Přínosem mohou být nejen informace o Loosově životě a tvorbě, ale mimo jiné i to, co se z původních realizací dochovalo.

Přesto, že je Adolf Loos již přes osmdesát let po smrti, jeho dílo je stále aktuální a hlavně veřejností obdivované.⁴

² Podle některých názorů je v Plzni nejlepší ukázkou Loosovy tvorby Brummelův dům v Husově ulici 58 a byt Krausových ve zmiňované Bendově ulici, protože na nich není tak patrné vytržení z kontextu díky tomu, že se jedná o více místností, než jen obývací pokoj s jídelnou jako právě u Voglů. Brummelův dům ovšem nyní prochází rekonstrukcí, a proto jsem se rozhodla zařadit alespoň byt Krausových.

³ Zda bylo možné je navštívit i uvnitř, nebo jsem je viděla jen zvenku.

⁴ Dosvědčuje i fakt, že do Müllеровy vily v Praze se musí prohlídka rezervovat přibližně tři týdny dopředu. Podle výroční zprávy Muzea hlavního města Prahy z roku 2013 si vilu v tomto roce prohlédlo 6583 návštěvníků. Viz *Výroční zpráva 2013*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2013, s. 63.

1. Životopis

Adolf Loos se narodil v našem druhém největším městě, Brně 10. prosince roku 1870. Přišel na svět jako syn kamenosochaře a díky tomu měl možnost si již v mládí vypěstovat lásku k tomuto materiálu. Adolf měl jen dvě mladší sestry, Irmu a Hermínu, a rodina počítala s tím, že jednou kamenický závod včetně kamenolomu převezme. Adolf již od útlého věku projevoval o toto řemeslo veliký zájem, kámen miloval.

Když však otec zemřel, jeho synovi bylo teprve devět let a rodinný podnik ještě vést nemohl. Vedení podniku se proto ujala jeho přísná matka, se kterou se nikdy neměl rád. Jejich vztah popsal Adolf tak, že se doma cítil jako ve vězení, byl pod matčíným neustálým dohledem a tvrdou výchovou bez většího náznaku mateřské lásky, což podpořil i fakt, že matka svým dětem onikala⁵. Adolf se matce nikdy nechtěl podřídit a tento postoj mu zůstal po celý jeho život.

Loos chodil celkem do tří gymnázií, ale úspěšně nakonec dokončil až státní průmyslovou školu v Liberci. Vztahy s matkou byly stále velmi špatné. Podle matky měl převzít rodinný podnik, ale Adolf se místo toho rozhodl pokračovat ve studiích architektury v Drážďanech. Chtěl se stát architektem, a protože se domníval, že správný architekt musí umět kreslit, aby mohl všem ukázat, jaké má představy o konkrétním díle, přihlásil se do kurzů kreslení. Tam však místo kreslení raději modelky obdivoval jako ženy, a tak pro něj architektura i kreslení nakonec skončilo neúspěšně.

Loos vedl rozhazovačný život, a když na něj neměl dostatek peněz, žil na dluh. Výdaje za něj platila spořivá matka, a proto se jejich vztah i nadále zhoršoval. Loos si nikdy nevážil hodnoty peněz, důležitý pro něj byl pouze jejich účel, utratit je. Hodnotné pro něj byly jiné věci: *„V Čechách představuje bohatství husí peří, u somálských černochoů mušle, které si věší kolem krku. Somálec nepotřebuje peřinu ani peníze, co by si s tím počal? Peníze nemají hodnotu. Nesmí se zahodit žádný kousek čistého papíru. Mýdlo je nutné po použití nechat dobře uschnout, jinak se jej*

⁵ Onikání/onkání bylo hodně rozšířené převážně v 18. století ve vyšších třídách. Jedná se o styl mluvy většinou dospělého s dítětem nebo nadřízeného s podřízeným. U zájmen se místo druhé osoby čísla jednotného/množného používá třetí osoba (od toho je odvozen název). Například věta: „Šel pomáhat otci.“ by dnes měla význam jako věta: „Jdi pomáhat otci.“

*velká část rozpustí a to je plýtvání. Ničím se nesmí plýtvat. To platí vždy, nejen ve válečných časech. Jen peníze je možné klidně utratit, protože se vždy zase vrátí.*⁶

Roku 1893 se v Chicagu konala výstava. Loos toužil po cestě do Ameriky, ale neměl na ni peníze a matka mu je nechtěla dát. Majetné rodiny v té době posílaly své potomky do Ameriky, aby se naučili se o sebe postarat, a tak byl nakonec poslán i on. Musel však podepsat svoje kompletní vydědění z rodiny. Tím přišel o možnost řídit podnik po otci.⁷ Amerika pro něj v tu dobu znamenala víc než vše doma, i když žít v Americe ho donutilo živit se pomocnými pracemi.

Do Rakouska se vrátil po třech letech roku 1896. Po třech letech, co v Americe žil, už stejně ale myslel, že ví vše, co potřeboval.

Roku 1896 se Loos také stal spolupracovníkem stavitele Carla Mayredera a již v roce 1897 vytvořil první vlastní práci v podobě krejčovského salónu Ernsta Ebensteina ve Vídni. K tomu začal psát a publikovat kritiky v novinách Die Zeit a potom i v listě Neue Freie Presse.⁸

Loos dále pokračoval realizací Café Museum ve Vídni, ze kterého se postupně stala kavárna pro literáty. Právě zde potkal také svou první ženu Linu Obertimpfler.⁹

Roku 1904 Loos vytváří svoji první vlastní stavbu, vilu Karma neboli dům u Ženevského jezera v Clarens ve Švýcarsku, který postavil pro svého přítele Dr. Beera.

⁶ ALTMANN-LOOS, Elsie. *Můj život a Adolf Loos*. Překlad Zdeněk Dan. Praha: Pragma, 2014, s. 66.

⁷ Podnik měl potom zdědit syn jedné z Loosových zesnulých sester, o kterého se starala Loosova matka. Loos dítě na přání adoptoval, aby získalo jméno Loos a rodinnému podniku tak zůstal stejný název. Loos se tak stal formálním otcem Waltera Pirschl – Loose.

⁸ Články se staly velmi populárními a byl o ně velký zájem. Chudší obyvatelé si však nemohli noviny vždy koupit, a proto si je chodili půjčovat do kaváren. Nabídka kaváren ale nemohla pokrýt poptávku po novinách, a tak se o ně lidé často přetahovali. Nakonec, aby se rozeprím předešlo, byly eseje z novin předčítány nahlas celé kavárně a lidé se tak začali pravidelně scházet k jejich poslechu. Viz BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, s. 29.

⁹ Loos byl vždy velkým milovníkem žen. Muži všechno dělají kvůli ženám, kolem kterých se točí svět – kdyby nebylo žen, nebylo by ani důvodu, proč vydělávat peníze, jak tvrdil sám Loos. Proto Lině rád nakupoval mnoho šatů a měla vše, co chtěla. Nepromyšlené utrácení peněz nakonec vedlo k rozchodu. Loos za poslední dvě koruny místo jídla koupil v antikvariátu ozdobný kelímek od hořčice. Viz ALTMANN-LOOS, Elsie. *Můj život a Adolf Loos*. Překlad Zdeněk Dan. Praha: Pragma, 2014, s. 39 - 40.

Loos měl rád cestování a poznávání nových míst a lidí. Mezi jeho nejoblíbenější dopravní prostředek patřil vlak, protože se v něm v případě potřeby mohl i vyspat a ušetřit tak za ubytování.¹⁰

Loos stále tvořil zajímavé objekty, jako Kärtner Bar, který vznikl ve Vídni roku 1908, nebo Looshaus z roku 1909 tamtéž. Kärtner Bar byl první americký bar ve Vídni.¹¹ Strop baru měl být původně z mramorových desek, ale hrozilo, že by se mohl zřítit. Loos přesto mramor prosadil.¹²

Následovaly publikace a přednášky, založení stavební školy, která existovala až do začátku první světové války, a realizace jako cukerná rafinerie v Hrušovanech u Brna (1916), Vila Viktora Bauera v Hrušovanech u Brna¹³ (1916), krejčovský salón Kniže (1913), Schwarzwaldská škola (1914) nebo Dům Ericha Mandla (1916).

Loos ve starém domě, který Mandl koupil k přestavbě, nechal odstranit celý vnitřek i jednu z vnějších zdí. Po vybourání vnitřku vznikla honosná hala vysoká dvě patra, a to byla první ukázka nově vzniklého postupu zvaného Raumplan.¹⁴ Loos nejraději tvořil přímo během stavby, protože nápady za chodu byly podle něj nejlepší.

Loos pokračoval ve své tvůrčí činnosti a roku 1921 vydal své *Řeči do prázdna*, které byly tvořeny statěmi o architektuře a obsahovaly i stať s názvem *Ornament a zločin*. Kromě úspěchu s knihou získal na staveništi v Linzu osm parcel k postavení domů. Chtěl, aby zvenku vypadaly všechny domy v řadě stejně, aby si je lidé nemohli závidět. Až uvnitř měl být každý z nich originální. Právě při tomto projektu přišel s nápadem tzv. domů s jednou zdí, díky němuž se šetřilo za topení. Nápad si pak nechal patentovat.

¹⁰ Jestliže doma hodně utrácel a neuměl šetřit, pak to neplatilo pro cestování. Cesta pro něj byla zážitkem, a proto se toho raději více dozvěděl, než aby peníze utratil za komfortnější ubytování nebo lepší stravu.

¹¹ Původně do něj směli chodit pouze muži. Ženská část obyvatelstva se začala bouřit, a tak si po třech týdnech vymohla povolení vstupu dovnitř.

¹² Od otevření baru uplynulo více než sto let a strop je zde k vidění dodnes.

¹³ V roce 1968 byla vila poničena a znehodnocena zastavěním terasy a trojbarevným omítnutím. Dnes vilu vlastní soukromý majitel a je kulturní nemovitou památkou. Zdroj: www.hrusovanyubrna.cz

¹⁴ BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, s. 83 – 84.

Loos sám sebe považoval za genia, který by měl ostatním se vším radit nejen v architektuře ale i v životě¹⁵. Vždy se snažil všem poradit co nejlépe, protože svoje názory a řešení prosazoval jako nejlepší. O tom, jak se má žít, byla jeho přednáška z roku 1921 O chození, stání, sezení, ležení, jedení a pití.¹⁶ Sám však nikdy nepochopil, že každý jedinec potřebuje i prostor sám pro sebe a pro své vlastní myšlenky.¹⁷

V důsledku vážného onemocnění syfilis nemohl mít děti, což neviděl jako problém. Podle něj by ho rodina jen brzdila od práce.

Loos se za svůj život stal velmi uznávaným architektem. U příležitosti jeho šedesátých narozenin dostal kromě mnoha poct i čestný důchod Československé republiky (r. 1930). V témže období prováděl přestavby několika interiérů v Plzni a postavil jedno ze svých nejznámějších děl, dům pro Františka Müllera v Praze, který dostal název Müllerova vila.¹⁸

Loos si zde prosadil obklady mramorem druhu cipollino.¹⁹ Sám ale na něj neměl peníze, a proto přesvědčil přímo klienta, aby jej koupil. Problémem však bylo, že jej nikdo nechtěl nařezat na desky, protože se každý bál, že kámen při řezání praskne. Loos, který se nechtěl vzdát svého nápadu, nakonec našel jednoho Itala, který k tomu svolil za podmínky, že neponese zodpovědnost za to, když mramor praskne. Řezání se podařilo a obklad byl zrealizován.²⁰

Roku 1931 u Loose propukla nervová choroba, a proto poslední projekty realizovali jeho žáci podle jeho skic. Patřilo mezi ně zařízení bytů v Plzni nebo dům Josefa

¹⁵ Jeho druhá manželka Elsie nesnesla, jak jí organizoval život od toho, co a kdy má jíst až po její kariéru tanečnice, a proto se s ním nakonec nechala rozvést.

¹⁶ Mimo jiné zde rozebíral, jak nesmyslně se Rakušané při některých svých činnostech chovají, například když si muž v obchodu ze zdvořilosti sundá z hlavy klobouk, bude mu zákonitě v ruce překážet při nakupování. Nebo že užitkové předměty mají být k uspokojování potřeb, ke kterým byly vytvořeny, tudíž je zcela zbytečné, aby se na ně vztahovalo umění.

¹⁷ Jeho třetí žena Claire ho opustila ze stejného důvodu jako Elsie. Nesnesla jeho diktát.

¹⁸ Když byla stavba ještě v počátcích a Loos přijel zkontrolovat, jak se pokročilo s pracemi, napadlo ho, kde by bylo nejlepší místo pro akvárium s rybami. Měl plnou hlavu nápadu s akváriem a nechtěl se bavit o ničem jiném. Stál uprostřed stavby, všude kolem ho obklopovaly věci, co se musely dodělat, klient se rozčiloval, že chce jít dál, ale Loose to nezajímalo. Popisoval, jak večer u akvária bude sedět pán domu a bude sledovat plovoucí ryby. Viz BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, s. 42.

¹⁹ Cipollino je velmi křehký druh mramoru, protože obsahuje žíly kovových rud, díky nimž je velice zajímavým materiálem.

²⁰ BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, s. 59.

Winternitze. Dále mu vyšla kniha Přesto skládající se z jeho různě publikovaných článků od roku 1900 do roku 1930.

Loos měl celý život chatrné zdraví a ke konci života pobýval v sanatoriu. Účty za léčbu platili jeho přátelé nebo sám prodával obrazy, které během života dostal od svého dobrého přítele a malíře Oskara Kokoschky.

Adolf Loos zemřel 23. srpna 1933. Jeho ostatky byly převezeny do Vídně.²¹ Loos si už za svého života navrhl vlastní náhrobní kámen²² (Obr. 2).

²¹ Loos nechtěl být po smrti spálený, protože byl vždy milovníkem veškerého materiálu a jeho tělo bylo také materiálem, a k tomu ještě velmi úrodným, tudíž by ho byla škoda spálit. Viz BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, s. 52.

²² „Náhrobní kámen ze šedivé žuly, velikost...“ Chvilí přemýšlí. „Velikost nespécifikována, záleží na tom, kolik peněz bude k dispozici... Neměl by ale být příliš malý, aby nevypadal jako nadměrný kalamář.“ A dodává: „Dej na něj napsat „čestný hrob“!“ Viz BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, s. 79.

2. Hlavní vlivy na Loosovu tvorbu

2.1. Otcova kamenická dílna

Jednalo se o první místo, kde se již od útlého dětství Adolf Loos dostával do kontaktu s přírodním materiálem a prací s ním. Znalost a oblibu ušlechtilých materiálů s velkou pravděpodobností posílila i otcova vlídná povaha a dobrý vztah k Loosovi, který si v dílně často hrával. Vztah s dílnou a šťastné dětství však skončilo v Loosových devíti letech společně s otcovou smrtí.

2.2. Cesta do Ameriky

Roky 1893 až 1896 žil Loos v Americe, kde si vydělával jako zedník, kreslíř a dalšími pomocnými pracemi. Působil zde také jako novinář, „díky čemuž patrně získal typicky šířavou formu rétoriky i psaní, a psaný text se pro něj stal významným způsobem ventilace myšlenek.“²³

V Americe navštívil výstavu v Chicagu, kde obdivoval především práce Louise Sullivana. Od Sullivana pramení i Loosem později propagovaná myšlenka na vzdání se ornamentu.²⁴ Díky této myšlence se Loos ve své tvorbě oddělil od svých současníků.

Nutno dodat, že Loosova pozdější tvorba navazovala na umělecký sloh secese.²⁵ Loos tvořil v opozici vůči secesi. Dekoraci považoval za povrchní a subjektivní, a proto svou tvorbu oprostoval od tohoto pro něj zbytečného prvku.²⁶

Loos v Americe poznal také odlišný životní styl zaměřený na osobní svobodu, víru v pokrok a život, který závisí na schopnostech člověka tzv. americký sen.²⁷ Po návratu z Ameriky se americký životní styl snažil uplatňovat v Evropě. Moderního

²³ VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 38.

²⁴ SZADKOWSKA, Maria, Leslie VAN DUZER a Dagmar ČERNOUŠKOVÁ. *Adolf Loos - dílo v českých zemích*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2009, s. 23.

²⁵ Charakteristické znaky secese: „Vlnovité linie a formy podle organických rostlin (vodní rostliny, magnolie, lilie), ale také labuť, havran, plamen, vlající vlasy aj., bez stínu jako grafika pro knihy, tapety, látky, plastické při tvarování průčelí, interiéru a nábytku.“ Viz KOCH, Wilfried. *Evropská architektura: encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Vyd. 2., dopracované. Překlad Petr Kaška, Zdeněk Vyplél. Praha: Universum, 2008, s. 381.

²⁶ DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 556.

²⁷ Evropští přistěhovalci do USA v 19. a 20. století věřili, že Amerika pro ně znamená štěstí, že tvrdou prací mohou dosáhnout vysokého společenského postavení a bohatství.

člověka (Američana) srovnával s tradičním „měšťákem“ (Evropanem; především Němcem nebo Rakušanem). Rozdíly ukazoval například na odlišných způsobech oblékání, že v Americe se lidé oblékají slušivě, pohodlně, prostě a levně, propagují hromadnou výrobu, kdežto Evropa je úplný opak tohoto stylu.²⁸

2.3. Anglie

Svůj vztah k Anglii a její kultuře hojně propagoval ve svých článcích pro noviny, z nichž pak některé vyšly jako kniha *Řeči do prázdna*.

Loos ve svých statích například píše, že životní existence Němců je závislá na anglosaské kultuře, i když se tomu Němci brání. Dříve pokrok určovala germánská kultura, ale ta pak výrazně zaostala, což ukazuje na problému s hygienou.²⁹

Angličané podle něj myslí i daleko praktičtěji než Němci, protože pro Němce je důležitější dekorace než věcnost. Věc se musí hlavně líbit, její účelovost není tak důležitá. Angličané mají také větší smysl pro kvalitu. Rádi si za kvalitní zboží připlatí. Jejich nábytek je z kvalitního materiálu a jednoduchý.³⁰

Z Anglie, kromě oblíbení si krbů a výškového členění obytného prostoru, Loos odkoukal také různorodost židlí v jednom pokoji: „Ve smyslu zásady, že každý způsob únavy vyžaduje jinou židli, nevykazuje anglický pokoj nikdy jeden stejný typ židlí.“ Výjimku tvořily pouze místnosti, které měly jeden účel, například jídelna.³¹

²⁸ VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 38.

²⁹ Pro Angličany a Američany je nemyslitelné mít byt bez koupelny, kdežto Rakušané jsou na to zvyklí. Aby se Rakousko mohlo vyrovnat Anglii, musí se jí vyrovnat ve spotřebě vody. Viz LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna: soubor statí o architektuře, bydlení, ústrojí a jiných praktických věcech, které uspořádal Dr. Bohumil Markalous*. 2. vyd. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2001, s. 22, 24, 25.

³⁰ Tamtéž, s. 29, 31, 46.

³¹ LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna: soubor statí o architektuře, bydlení, ústrojí a jiných praktických věcech, které uspořádal Dr. Bohumil Markalous*. 2. vyd. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2001, s. 65.

3. Loos a Praha

První zmínky o Loosově působnosti v Praze pocházejí z roku 1911, kdy zde měl přednášku na téma „Ornament a zločin“. K přednáškám se sem vrátil pak ještě roku 1913 a 1925, kdy se stal členem Klubu architektů v Praze.

První oficiálně autorsky doloženou Loosovo stavbou v Praze se stala Müllerova vila v městské části Střešovice, na které spolupracoval v roce 1928 až 1930 s Karlem Lhotou. Současně s touto stavbou probíhaly i realizace některých interiérů v Plzni, a proto například mramor použitý v bytě Voglových v Plzni byl původně určený pro Müllerovu vilu, pro kterou nakonec Loos vybral vzácnější žilkovaný mramor dovezený z Itálie.³²

Kromě Müllerovy vily se v Praze nachází ještě částečné zařízení vily Dr. Ing. Lumíra Kapsy z roku 1930 až 1931, ve které dnes sídlí velvyslanectví Íránu, nebo dům JUDr. Josefa Winternitze z roku 1931 až 1932.³³ Některé další plánované realizace zůstaly pouze u návrhu.

Poslední zmínky o Loosově pobytu v Praze jsou z roku 1931, kdy se zde ve Veleslavíně léčil, a z roku 1932, což je rok jeho posledního pražského pobytu.

3.1. Müllerova vila

Vila se původně říkalo Loosova vila, ale protože toho Loos navrhl více a toto označení by bylo matoucí, získala označení Müllerova podle svého vlastníka, spolujeditele stavební firmy Müller a Kapsa. Loos s firmou intenzivně spolupracoval ve druhé etapě své práce v Plzni, kde se firma stala hlavním zprostředkovatelem jeho zakázek, protože většina plzeňských Loosových zákazníků byla spojena právě s touto firmou buď jako její klienti nebo spolupracovníci. Spolupráce s Loosem firmě zařídila prestiž a na oplátku Loos mohl využívat její kreslířské ateliéry a stavební

³² Osobní rozhovor s Ing. arch. Petrem Domanickým, dne 21. 10. 2014.

³³ V Praze, tak jako v Plzni, se nacházely především realizace ze sklonku Loosova života, tedy kolem roku 1930, kdy v Praze oslavil i své šedesáté narozeniny. Na těchto realizacích spolupracoval s ostatními architekty, například se zmíněným Karlem Lhotou, Y. Kurtem Ungerem nebo Heinrichem Kulkou.

dohled.³⁴ Tato firma byla známa také tím, že jako jedna z prvních začala používat železobeton. Železobeton byl roku 1928 využit i pro stavbu vily.

S realizací bylo mnoho problémů, protože se projekt velmi lišil od ostatních staveb té doby (novinkou byla jednoduchá fasáda, rovná střecha, nesymetrické rozmístění oken podle vnitřních místností atd.). Realizace se hodně protáhla a Müllerovi se sem mohli nastěhovat až v roce 1930.

Roku 1948 byla vila i rodinná firma kvůli politickým důvodům zkonfiskovány a vila byla využívána k nejrůznějším účelům. Roku 1968 se vila stala národní památkou, díky čemuž se nesměla nijak měnit. Müllerovým ale nepatřila, aby se do ní mohli vrátit, a proto přirozeně chátrala.

Až v roce 1989 se díky restitucím dostala zpět do vlastnictví rodiny Müllerových. Její tehdejší majitelka ji místo soukromému vlastníkovi prodala za nižší cenu magistrátu města Prahy, aby vila mohla sloužit kulturním účelům. Tím se dům stal součástí pražského muzea.

K domu náleží uzavřená zahrada s valem, která z venku není vidět. Celý projekt je navržen tak, aby obyvatelé domu měli maximální soukromí. Müllerovi jako velmi bohatá rodina měli i mnoho nepřátel. Možná také proto zvenku celá realizace připomíná moderní pevnost.³⁵

Vila je typickým příkladem tzv. Raumplanu, který Loos hodně využíval. Jednotlivá patra nejsou klasicky oddělena jednou výškou, ale jednotlivé místnosti mají výšku podle toho, k čemu slouží. Čím byla místnost důležitější, tím měla větší světlou výšku.

Z původního interiéru vily se dochovalo dřevěné i mramorové obložení, schodiště a především velká část nábytku díky tomu, že po zkonfiskování v roce 1948 dostali vilu k užívání jako první pracovníci památkového ústavu a ti veškerý nábytek

³⁴ SZADKOWSKA, Maria, Leslie VAN DUZER a Dagmar ČERNOUŠKOVÁ. *Adolf Loos - dílo v českých zemích*. Praha, 2009, s. 228.

³⁵ Komentovaná prohlídka s Mgr. Mariou Szadkowskou, dne 19. 10. 2014.

důkladně zdokumentovali a přesunuli do depozitářů. Zbytek vybavení byl vytvořen podle dobových fotografií.³⁶

Pro účely porovnání s ostatními vybranými realizacemi jsem si vybrala exteriér stavby a v interiéru místnost obývacího pokoje spojeného s jídelnou.

3.1.1. Exteriér

Fasádu domu (Obr. 3), lze zařadit do puristické architektury³⁷, protože se zde objevuje kubický nezdobný vzhled.³⁸ Vnější podoba vily vyjadřuje Loosovu myšlenku, že důležitý je vnitřek stavby, kde obyvatelé budou žít, a proto by se nemělo vynakládat zbytečně více finančních prostředků na jeho obal, než je potřeba. Stejně tak architekt by podle Loose měl soustředit své schopnosti hlavně na interiér.³⁹

Vila je směrem k přilehlým dvěma komunikacím strohá, má bílou omítku, do které jsou jednoduše vykrojena obdélníková okna bez přidaných říms či jiného zdobení. Okna jsou ve fasádě umístěna nesymetricky, protože je Loos používal tam, kde je potřeboval v interiéru. Tedy jsou použita účelově, vzhledem k vnitřnímu členění místností systémem Raumplanu. Různorodost místností se kromě oken „navenek nijak nepromítá; stavba je pravidelný hranol, jehož strohá průčelí naplňují Loosovo odmítnutí jakéhokoli ornamentu.⁴⁰ Rámy oken mají žlutou barvu a jsou děleny na menší obdélníky pro tabulky skel. Větší okna jsou dělená, mají jeden nebo dva sloupky.

Realizace stojí ve svažitém terénu. Směrem do zahrady se ve vrchním patře otevírá střešní terasa, která je ze strany od komunikace chráněna vrchním patrem, které nezabírá ani polovinu vrchní plochy stavby, a částečně vyvýšenou atikou, ve které je

³⁶ Komentovaná prohlídka s Mgr. Mariou Szadkowskou, dne 19. 10. 2014.

³⁷ Architektonický směr ve dvacátém století preferující nejjednodušší geometrické tvary a konstrukční podstatu realizace. Patřil sem například i Loosův rival Le Courbisiér. Viz *Architektura v proměnách tisíciletí: architektonická kompozice: dějiny stavebního umění od pravěku dodnes: lidová architektura: životní prostředí a památková péče*. Praha: Sobotáles, 2005, 204 s.

³⁸ *Architektura v proměnách tisíciletí: architektonická kompozice: dějiny stavebního umění od pravěku dodnes: lidová architektura: životní prostředí a památková péče*. Praha: Sobotáles, 2005, s. 205.

³⁹ VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 39.

⁴⁰ BENEŠOVSKÁ, Klára a Petr KRATOCHVÍL. *Velké dějiny země koruny české: tematická řada*. Litomyšl: Artefactum, 2009, s. 646.

směrem do zahrady obdélníkový otvor. Prostor naproti částečnému vrchnímu patru je otevřen a je z něj výhled do celé zahrady.

Ve stěnách do zahrady je v každé jeden úzký balkon. Ve stěně směrem ze svahu je malá terasa.

Hlavní vchod do vily je zasazen do obdélníkového výklenku směrem do stavby. Nika je obložena světlým travertinem až k markýze, která vchod chrání. Dveře s částečným prosklením jsou umístěny nenápadně na levé straně. Vstup není ve stylu honosných portálů.⁴¹ Na pravé straně je s travertinovým obložením spojena lavice z téhož materiálu. V levém rohu vstupního prostoru se nachází okno. V markýze je umístěno kruhové světlo.

3.1.2. Interiér: Obývací pokoj a jídelna

3.1.2.1. Obývací pokoj

Jedná se o reprezentativní místnost domu, která měla nově příchozí ohromit, a proto je největší a nejvyšší v domě (Obr. 4). Umístěna je podélně na štít domu. Její výška je 4,30 m.⁴² Místnost není oddělena od ostatních místností a schodišť plnou stěnou, ale pilíři, obloženými zelenošedým strukturovaným mramorem cipollino⁴³. Pilíře umožňují průhled a místnost opticky zvětšují. Vstup do místnosti není oddělen dveřmi, je zde pouze nika, celý prostor je tak otevřený. Otevřený je i průchod do jídelny, která je s pokojem propojena.

Protější stranu pokoje tvoří velká okna, opatřená jasně žlutými závěsy, a vchod na balkon. Stěna je obložena stejným mramorem jako pilíře. Pod okny se nacházejí tzv. kubusy, což je technický název pro struktury ukrývající nejrůznější zařízení⁴⁴, zde se jedná o radiátory, které jsou obloženy mramorem tak, aby nebyly vidět. V mramoru jsou umístěny mosazné mřížky, aby teplo mohlo do místnosti.

⁴¹ KSANDR, Karel. *Müllerova vila*. 1. vyd. Praha: Argo, 2000, s. 294.

⁴² Pro srovnání: klasická světlá výška v bytu v panelovém domě je cca 2,6 m.

⁴³ Cipollino znamená v překladu cibulka, což vystihuje i vrstvenou strukturu tohoto mramoru.

⁴⁴ Tyto struktury se v různých velikostech a barvách nacházejí po celé vile, někde ukrývají radiátory, jinde například skříňky.

Strop a stěny bez obložení jsou bílé. Na stěnách visí obrazy od českých malířů, (například od Jana Preislera), ve kterých jsou přítomny barvy okolního mramoru⁴⁵.

Podlahu tvoří světlé dřevěné parkety, na nichž jsou umístěny velké perské koberce.

Celý prostor je opticky rozdělen na tři části: středovou a dvě u bočních stěn. Středová část je ponechána volná, aby místnost zvětšila a tím umocnila i ohromující účinek na příchozí, jenž tady musí projít do pokoje pod malou nikou.

U kratších stěn stojí u každé stolek s různými typy židlí. Na jedné straně je krb obložený režným zdivem, které lemují dva nízké pilastry obložené mramorem nesoucí polici po celé šíři stěny až k pilastrům v každém rohu místnosti. Na druhé straně je umístěna, kromě stolku s různými křesílky, fialově potažená vestavěná pohovka lemována mramorem, který ukrývá skříňky vedle ní (kubusy).

Osvětlení je umístěno nad stolky a mezi okny na stěnách. Na každé straně místnosti ze stropu visí dvě kulatá světla. Na stěně mezi okny jsou připevněna jednoduchá světla opatřena stínítkem ze žluté zavěšené látky.

3.1.2.2. *Jídelna*

Místnost je přímo propojena s obývacím pokojem, přechod tvoří pár schodišťových stupňů z mahagonového dřeva. Místnosti od sebe dále odděluje stěna obložená mramorem, ve které jsou umístěna dvě vodní akvária s rybami. Akvária jsou otočená do obývacího pokoje, ale přístupná přes mosazné mřížky shora z jídelny, která je výše než obývací pokoj. Stěna je asi do poloviny výšky obývacího pokoje a zbytek tvoří dva pilastry obložené mramorem, díky nimž je z obývacího pokoje vidět do jídelny a naopak.

Jídelna má menší světlou výšku než obývací pokoj a i svou plochou je menší. Dojem podřadnější místnosti doplňují bílé stěny obložené tmavým dřevem, kazetový strop členěný na čtverce a mahagonový nábytek. Podlaha je jako v obývacím pokoji ze světlých parket doplněna perským kobercem. Na jedné plné stěně obložené dřevem

⁴⁵ Loos nechával svým klientům volnost při zařizování jejich intimního prostoru a kritizoval modernistické architekty, kteří se snažili klientům diktovat, jak má zařízení vypadat, aby bylo vypadalo jednotným stylem. Viz BENEŠOVSKÁ, Klára a Petr KRATOCHVÍL. *Velké dějiny země koruny české: tematická řada*. Litomyšl: Artefactum, 2009, s. 647.

jsou umístěny dvě skříně (kubusy), z nichž jedna ukrývá vchod do kuchyně a druhá skřín s policemi. Prostor mezi kubusy vyplňují obrazy.

Kolmo na okna v místnosti jsou proti sobě v arkýři vsazeny skleněné vitríny, které mají na zadní straně zrcadla vytvářející optické zvětšení místnosti.

„Nejzajímavějším kusem nábytku je zde kruhový stůl nesený oktogonální střední nohou. Průměr jeho syenitové⁴⁶ desky (110 cm) je dimenzován pro stolování šesti osob. Ke stolu je možné přidat jedno, nebo dvě mahagonová mezikruží, která průměr stolu zvětší na 170 cm, případně 230 cm, takže stůl pak poskytuje dostatek místa pro dvanáct, či osmnáct stolovníků.“⁴⁷ Stůl doplňují židle, které byly tvořené podle originálu židle chippendale⁴⁸ z Anglie (Obr. 5). Právě tento tvar starých židlí byl podle Loose do jídelny nejlepší, protože kultura stolování byla podle něj právě tak stará, jako tato židle, která stolovníkům umožňuje sezení v mírném náklonu nad talířem, ale přesto mohou sedět ve vzpřímené poloze.⁴⁹

Nad stolem je umístěn moderní mosazný lustr na čtyři žárovky. Lustr z dolního pohledu kryje kruhové matné sklo, které visí ze stropu na čtyřech mosazných řetězech. Osvětlení místnosti dále dotváří jednoduchá podlouhlá svítidla na stěnách.

Loos tvrdil, že v jídelně by se kromě stolu a židlí neměl nacházet žádný zbytečný nábytek, protože je tato místnost určena výhradně pro stolování. Pohodlí si potom člověk má udělat v obývacím pokoji, který je k tomu uzpůsoben.

3.1.3. Významné prvky použité v interiéru a exteriéru

Raumplan – různá světlá výška místností podle důležitosti a účelu.

Otevřené stěny – propojení obývacího pokoje s jídelnou bez dveří.

Symetrie – například stěna s krbem – vedle krbu je na každou stranu jeden nízký mramorový pilastr, v obou rozích stěny jeden vysoký mramorový pilastr až ke

⁴⁶ Hrubozrnná vyvřelá hornina tmavší než žula a bez obsahu křemene.

⁴⁷ Muzeum hlavního města Prahy: Müllerova vila. *Interiéry: Jídelna* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://muzeumprahy.cz/jidelna/>.

⁴⁸ Nábytek ve stylu anglického rokoka a klasicismu nesoucí název podle jeho výrobce. Židle je z mahagonového tmavě mořeného dřeva, má mírně projmuté opěradlo prořezávané do vějíře zdobeného rostlinnými motivy. Zadní nohy jsou prohnuté a přední esovitě s orlím spárem. Viz KSANDR, Karel. *Müllerova vila*. 1. vyd. Praha: Argo, 2000, s. 183.

⁴⁹ LHOTA, Karel. *Nejen slova*. Praha: Mladá fronta, 2010, s. 162.

stropu. Nad krbem visí ve středu stěny obdélníkový obraz. Okolí krbu je osvětleno dvěma kulatými stropními svítidly.

Mramor – obložení zelenošedým žilkovaným druhem cippolino (cibulka).

Režné zdivo – obložení kolem krbu.

Dřevo – obložení stěn a kazetový strop v jídelně (mahagon a dub).

Kubusy – skříně ukrývající nejrůznější zařízení.

Zrcadla – použita jako zadní stěny vitrín proti sobě k optickému zvětšení místnosti.

Barevný kontrast – v interiéru například bílá stěna a barevný mramor, pálené cihly okolo krbu a mramor. V exteriéru například bílá omítka a žlutě natřené okenní rámy.

Různé typy osvětlení – v jídelně plochý lustr doplněn o nástěnná svítidla, v obývacím pokoji kulaté lustry doplněny o nástěnná svítidla s látkovými stínítky.

Umístění osvětlení – podle účelu nad stolky v obývacím pokoji, nad jídelním stolem v jídelně doplněno o nástěnná malá světla.

Akvária – v obývacím pokoji vsazené do mramorového obložení.

Různé typy židlí – v obývacím pokoji jsou použity různé typy židlí, aby si každý mohl najít tu, která mu bude nejvíce vyhovovat.

Pilíře – v obývacím pokoji tvoří průhled do jídelny, dále jsou vedle krbu a v rozích obývacího pokoje – mramor.

Křeslo Loos – pohodlné křeslo, ve kterém se napůl leží. Má válcovitou opěrku pod hlavu a pod kolena a ještě opěrky na ruce.

Chippendale židle – v jídelně u kulatého stolu.

Vestavěná pohovka – v obývacím pokoji umístěná mezi dva kubusy.

Mosaz – použita na lustr v jídelně a na další doplňky.

Krb – obložen režným zdivem, lemují ho dva nízké mramorové pilastry ukončené římsou.

Obrazy – od českých mistrů v jídelně i v obývacím pokoji.

Orientální koberce – v jídelně i v obývacím pokoji.

4. Loos a Plzeň

Společně s Vídní se v Plzni nachází největší kumulace Loosovy tvorby. Většina bytů je situována okolo dnešní Klatovské třídy (dříve Ferdinandova třída), která byla stejně jako dnes i v minulosti nejdůležitější komunikací v Plzni.⁵⁰

Loosova tvorba v Plzni byla výhradně pro místní skupinu Židů, která se téměř ztotožňovala s Němci. Většinu těchto klientů za druhé světové války potkal tragický osud⁵¹.

Podle pana Domanického ze Západočeské galerie v Plzni byly Loosovy interiéry a celkově jeho návrhy a realizace tak nákladné, až na některé výjimky, že si je mohla dovolit jen nejvyšší společnost, tehdy tvořena převážně podnikateli. Podnikatelské rodiny se mezi sebou znaly, a tak když si od Loose nechala nějaká z nich něco vytvořit, chtěly to i ostatní.⁵²

Loos v Plzni působil od roku 1907, kdy ho sem přivedl továrník Vilém Hirsch, který si od něj nechal navrhnout a realizovat roku 1907 – 1908 úpravy svého bytu v ulici Plachého 6. V roce 1908 – 1910 v Plzni Loos realizoval zařízení bytu Otto Becka na Klatovské 12⁵³. Další realizace v Plzni následovaly až po roce 1927, později ve spolupráci s Y. Kurtem Ungerem, Karlem Lhotou, Norbertem Kriegerem, Františkem Kvasničkou, Adolfem Hrusou a Heinrichem Kulkou až do Loosovy smrti roku 1933.

V Plzni bylo Loosem přestavěno 13 interiérů a jeden bytový dům, tzv. Brummelův dům, který je v soukromém vlastnictví pana Brummela, jehož rodinu také zasáhla genocida druhé světové války.

Podle plzeňského pracovníka památkového ústavu Davida Růžičky nové vnitřky bytů vznikaly v původní zástavbě. V centru města ve dvacátém století se již nacházely domy, proto zde nebylo tolik možností pro stavbu něčeho zcela nového v těsné blízkosti. Z tohoto důvodu lze například systém Raumplan najít pouze

⁵⁰ *Loos - Plzeň - souvislosti*. V Plzni: Západočeská galerie, 2011, s. 18.

⁵¹ Během druhé světové války byli Židé deportováni do koncentračních táborů, kde je v drtivé většině případů čekala smrt v plynových komorách.

⁵² Osobní rozhovor s Ing. arch. Petrem Domanickým, dne 21. 10. 2014.

⁵³ Interiér byl v roce 1928 přenesen pod Loosovým dohledem do bytu na Náměstí Míru 2, aby se do původního bytu mohli nastěhovat noví nájemníci – Voglovi. Interiér na Náměstí Míru se nedochoval.

v jednom z interiérů. Jedná se o byt Semmlerových na Klatovské třídě 110, u něhož však není zcela jisté, zda je skutečně Loosovým dílem, nebo zda byl tvořen pouze v Loosově duchu někým jiným. Podle Růžičky se k této možnosti přiklání i sám pan Semmler.⁵⁴

V dnešní době je v Plzni zpřístupněno veřejnosti několik zrekonstruovaných interiérů, které mají sloužit kromě prohlídek i kulturním účelům. Další čekají na rekonstrukci. Jednou ročně je možné nahlédnout i do soukromého Brummelova domu v Husově ulici, který je momentálně také v rekonstrukci a přístupný by měl být opět v roce 2015.

Rekonstrukce se otevřely v roce 2014 a jednalo se o byt na Klatovské třídě 12 a v Bendově ulici 10.

4.1. Byt Voglových: Klatovská 12, zrekonstruovaný salon s jídelnou

Zrekonstruovaný byt manželů Voglových se nachází na Klatovské třídě 12 a byl vytvořen uvnitř původního domu. Dnes se do bytu vchází přes dům na Klatovské 10, protože v přízemí dnešního domu č. 12 se nachází prodejní prostory. Byt je ve druhém nadzemním podlaží.

Byt byl navržen pro manžele Voglovi do prostorů původního bytu rodiny Beckových. Beckovi si interiér nechali navrhnout v roce 1908, ale protože zde byli pouze v nájmu a majitel pan Friedler se rozhodl, že byt přenechá své dceři, museli se Beckovi v roce 1928 odstěhovat. Beckovi o drahý interiér nechtěli přijít, a tak si ho za pomoci Loose nechali přestěhovat do nového bytu na dnešním Náměstí míru 2. Voglovým se však původní interiér líbil natolik, že se v roce 1928 rozhodli nechat si od Loose také navrhnout interiér.⁵⁵

V bytě se měla nacházet i ordinace, protože pan Vogl pracoval jako dětský lékař. Loos nechtěl narušit svou původní koncepci bytu, Beckovi měli pouze obytnou část, a proto místo pro ordinaci určil na jedné straně bytu, kde byl původně salon paní Beckové. Ordinaci pak oddělil stěnou se zrcadlem a krbem, čímž zamezil průchodu z ordinace do společenského salónu, který na místnosti navazoval.⁵⁶ Ostatní prostory

⁵⁴ Osobní rozhovor s Davidem Růžičkou, dne 7. 11. 2014.

⁵⁵ Komentovaná prohlídka s Ing. arch. Lenkou Růžičkovou, dne 28. 10. 2014.

⁵⁶ *Loos - Plzeň - souvislosti*. V Plzni: Západočeská galerie, 2011, s. 98.

související s ordinací se nacházely v zadních částech bytu. Nově tak podle Loose vznikl salon, jídelna, ložnice a dětský pokoj.

Po poslední rekonstrukci dokončené v roce 2014 byl obnoven podle dobových fotografií salon spojený s jídelnou, zbylé místnosti se nedochovaly.

4.1.1. Interiér: Společenský salon a jídelna

Prostor společenského salónu a jídelny je komponován podél osy a je propojen širokým průchodem. Na dvou protilehlých stěnách v jídelně a v salónu, které oddělily prostor s jídelnou a salónem od dvou zbylých místností (šlo o čtyři místnosti za sebou, které tvořily tzv. enfiládu, viz Významné prvky použité v interiéru), jsou umístěny zrcadlové stěny z důvodu optického zvětšení místností. Stěny tak vytváří dojem nekonečna a prosvětlují místnosti.

„Celý interiér je příkladem Loosova stylu založeného na logice, ekonomii, účelu a kvalitě materiálů.“⁵⁷

4.1.1.1. Společenský salon (obývací pokoj)

Místnost je obložena třešňovým dřevem zakončeným profilovanou římsou obíhající celou místnost ve výšce nadpraží oken. Obložení je doplněno vsazenými obdélníkovými rámečky pro obrazy na výšku. Obrazy se však nedochovaly. Mezi římsou a obložením jsou stěny pokryty tmavě zelenou tapetou, která se dřevem kontrastuje. V dělicí stěně salónu a ordinace je umístěn krb, který je na každé straně lemován jedním mramorovým pilastrem podpírajícím dřevěnou římsu. Pilastry mají odstíny šedivé barvy a lze v nich najít různé fosilie v podobě skořápek korýšů. Nad krbem je zmíněná zrcadlová stěna, která odráží protější zrcadlovou stěnu umístěnou ve stejné ose, která se nachází za širokým dřevěným dvoukřídlovým průchodem v jídelně. Podlahu pokrývají dvě vrstvy koberců, spodní vrstva je zelená plst a horní tvoří několik perských koberců.

Z původního interiéru se dochovala část vestavěných skříní a obložení z třešňového dřeva, krb a dva mramorové pilastry. Zařízení interiéru bylo vytvořeno podle dochovaných historických fotografií z roku 1930 (Obr. 6 a Obr. 7). Rozmístěny

⁵⁷ SZADKOWSKA, Maria, Leslie VAN DUZER a Dagmar ČERNOUŠKOVÁ. *Adolf Loos - dílo v českých zemích*. Praha, 2009, s. 222.

nábytek, jako jsou například různé typy židlí, vestavěná pohovka nebo stolky, dnes tvoří repliky originálů navržených Loosem. Některé originály, podle nichž byl nábytek vytvořen, vlastní Michal Brummel (trojnožka, dvě hnědá kožená křesla, židle s vějířovým opěradlem), pro jehož strýce a tetu navrhoval Loos také interiér (Brummelův dům).⁵⁸

4.1.1.2. *Jídelna*

Místnost je obložena žlutým travertinem⁵⁹ s horizontálním žilkováním (Obr. 8). Díky světlosti tohoto materiálu Loos dosáhl vysokého kontrastu s obývacím pokojem a zároveň místnost opticky zvětšil. Travertin tvoří i barový pult pod zrcadlovou stěnou, dva pilastry na každé straně zrcadla. Vedle každého z nich je ještě jeden pilastr, který tak společně s vedlejším vytváří místo pro vitríny s nádobím. Zrcadlová plocha dodává místnosti pocit rozlehlosti, i když se jedná o poměrně malý prostor.

Vprostřed jídelny stojí stůl doplněný proutěnými židlemi. Na zemi jsou koberce jako v salonu.

4.1.2. **Významné prvky použité v interiéru**

Enfiláda – propojení jednotlivých místností za sebou v jedné ose dveří.

Zrcadlové stěny – zrcadla proti sobě opticky zvětšují a přisvětlují prostor, vytváří dojem nekonečna.

Dřevo – v tomto případě obložení dřevem z třešně.

Mramor – dva mramorové pilastry po obou stranách krbu v salonu.

Travertin – použit v jídelně na obložení, pilastry a barový pult.

Barevný kontrast – například zelený pruh tapety pod římsou v obývacím pokoji.

Krb – obložen režným zdivem, nachází se ve středu dělicí stěny mezi pilastry pod zrcadlovou stěnou, tedy tam, kde byl původně průchod do salonu paní Beckové.

Pálené cihly – jako režné zdivo kolem krbu.

⁵⁸ Osobní rozhovor s Davidem Růžičkou, dne 7. 11. 2014.

⁵⁹ Travertin je světlá hornina podobná vápenci. Vzniká vysrážením se ze sladkovodních minerálních pramenů.

Pilíře – ohraničují krb se zrcadlovou stěnou v obývacím pokoji – obložené mramorem. V jídelně opět ohraničují zrcadlovou stěnu a společně s vodorovnými překlady tvoří prostor pro vitríny či odkládací pult – mramor.

Vestavěný nábytek – pohovka na sezení – světlý potah s motivem, navazují na ni skříňky a poličky, určené na pohodlné odkládání předmětů přímo z pohovky.

Symetrie – například okolí krbu: mramorové pilastry, nástěnná světla, nebo v jídelně vestavěné vitríny, nástěnná světla, mramorové pilastry.

Různé typy židlí – každý člověk je jiný, a proto má i jiné požadavky na to, aby se mu pohodlně sedělo, každý obyvatel bytu si tak mohl najít takové sezení, které mu vyhovovalo.

Různé druhy stolů – v salonu se nachází tři stoly – kulatý stolek u vestavěné pohovky, hranatý pracovní stůl se zásuvkami a malý jednoduchý hranatý stolek s vyřezávanými nohami.

Křeslo Loos – pohodlné křeslo, ve kterém se napůl leží. Má válcovitou opěrku pod hlavu a pod kolena a ještě opěrky na ruce.

Egyptská stolička na třech nohou – navrhoval sám Loos. Každý majitel měl svou židličku zhotovenou podle otisku, který vytvořil sezením na polštářku.

Proutěné židle – v jídelně doplňují dřevěný stůl.

Osvětlení – není striktně umístěno do středu místnosti, ale tam, kde je potřeba, například visí nad stolem v rohu místnosti. Každý si tak mohl najít v místnosti svůj oblíbený kout se světlem.

Světlo v podobě obrácené nádoby na míchání bílků – Loos jej doplnil třásněmi z důvodu měkčího přechodu světla.

Žárovka zastíněná látkou – jednoduché intimní osvětlení použité na pilastrech vedle krbu.

Obrazy – v dřevěných rámečcích dřevěného obložení.

Orientální koberce – v místnostech jsou na zelené plsti rozloženy obdélníkové perské koberce. V jídelně je jeden velký, v obývacím pokoji leží několik menších koberců.

4.2. Byt Krausových: Bendova 10, zrekonstruovaný salon s jídelnou a ložnice

Pětipokojový byt se nachází v druhém patře v Bendově ulici 10 v Plzni. Loos jej navrhoval pro židovskou rodinu chemika Viléma Krause a jeho ženu v roce 1930. V roce 1939 Kraus jako Žid emigroval do Velké Británie s tím, že se za ním přestěhuje i zbytek rodiny. Než se tak ale stalo, jeho rodina byla deportována do koncentračního tábora, kde ani jeden z jejích členů nepřežil. Byt i celý dům se po roce 1954 dostal do vlastnictví státu.

Původně byl byt přes celé patro, ale po zestátnění byl rozdělen nejdříve na dva byty, potom na tři, které byly po roce 1969 upraveny opět na dva.

Interiér byl citlivě rekonstruován tak, aby i on odrážel Loosovu tvorbu jako přechod mezi starou a novou architekturou. Symbolický předěl tvoří chodba s moderními prvky (například je zde i Loosova velká fotografie). V bytě se zachovaly tři místnosti – propojený obývací pokoj s jídelnou a ložnice. Jedna z dalších místností byla pracovna, kde se zachovala pouze malá část modré dobové tapety, podle níž byla při rekonstrukci místnost opět vytapetovaná.

Součástí bytu byl i dětský pokoj, který je momentálně prázdný. Podle výkresu tam měly být dvě skříňky a velká vestavěná skříň přes celou jednu stěnu, ale z ní se kromě jedné linie v projektu nedochovalo nic, podle čeho by se dala zrestaurovat (například otisky na stěně po skříni).⁶⁰

V bytě se zachoval zabudovaný mobiliář jako například obložení, kazetový strop, vestavěné skříně v ložnici nebo třídílná prádla v chodbě.

4.2.1. Interiér: Společenský salon, jídelna, ložnice

4.2.1.1. Společenský salon (obývací pokoj)

Obývací pokoj je propojen s jídelnou. Podlahu tvoří dřevěné parkety, celý strop je obložen mahagonem, který je vysoce leštěn, díky čemuž se v něm odráží celá

⁶⁰ Komentovaná prohlídka s Karlem Zochem, dne 28. 10. 2014.

místnost pod ním. Strop je kazetový a každá kazeta je rozdělena na čtyři čtvercové plochy.

Místnost je po obvodu do jedné třetiny obložena dřevem. V čelní stěně se nachází krb lemovaný režným zdivem. Okolo zdiva stěnu do výšky dřevěného obložení na okolních stěnách pokrývá vertikálně strukturovaný mramor cipollino v odstínech zelené barvy. V obou rozích mramor tvoří pilastry. Plochu nad krbem tvoří rozsáhlá zrcadlová stěna, která odráží protilehlou stejně velkou zrcadlovou stěnu v jídelně. Společně s lesknoucím se stropem vytváří optický klam, protože kazetový strop perspektivně ubíhá a tak opticky prodlužuje místnost.⁶¹

Součástí místnosti je arkýř, ve kterém jsou umístěny vestavěné radiátory, které ukrývá ozdobná mříž. Okenní rámy jsou natřeny sytou světlejší zelenou barvou.

Ve středu místnosti byly při rekonstrukci umístěny moderní modré kvádry určené k sezení, protože byt je nyní využíván i pro kulturní akce (Obr. 9). Modré sezení je zabudováno i na jedné straně dřevěného obložení. Dříve v salonu stál klavír.

Naproti arkýři, který je do ulice, se ve stěně nachází výklenek ve tvaru okna. Původně zde byly dveře.

Předěl mezi salonem a jídelnou tvoří dva protilehlé pilastry ze stejného mramoru jako čelní stěna, u kterých je přistavěna z každé strany jedna prosklená vitrína.

4.2.1.2. *Jídelna*

Podlaha jídelny i strop jsou totožné se salonem. V protilehlé stěně od krbu v salonu je umístěna zrcadlová stěna, která odráží protější zrcadlovou stěnu.

Pod zrcadly se nachází bufet, místo na odkládání jídla před servírováním na stůl.

Obložení místnosti je dřevěné do jedné třetiny stěny. Na stěně proti oknům do ulice jsou umístěny dvě vestavěné vitríny.

⁶¹ SZADKOWSKA, Maria, Leslie VAN DUZER a Dagmar ČERNOUŠKOVÁ. *Adolf Loos - dílo v českých zemích*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2009, s. 276.

Uprostřed jídelny stojí leštěný černý dřevěný kruhový stůl s osmi černými židlemi – jedná se o moderní nábytek umístěný sem při rekonstrukci (Obr. 10). Nad stolem visí ze stropu skleněný lustr na šest žárovek.

4.2.1.3. Ložnice

Vprostřed malé místnosti s dřevěnou parketovou podlahou stojí moderní modrá postel (Obr. 11). Materiál je stejný jako kvádry na sezení v salonu, instalována byla při rekonstrukci. Čelo postele tvoří dřevěný obklad stěny. Z každé strany postele je jednoduchá dřevěná deska upevněná na dřevěné obložení sloužící jako stolek. Nad postelí stojí dřevěný rám, z kterého visí nad každým stolkem malé kulaté světlo.

V rozích vedle postele jsou součástí rámu vestavěné skříně, které jsou prakticky vybavené nejen policemi, ale i například kovovými rošty na odkládání bot, místem na klobouky či závěsnou tyčí na kloubech, která umožňovala vysunutí na ní zavěšených ramínek se šaty.

Na pravé straně od postele se v rohu vedle skříně nachází vedlejší dveře, které na první pohled vypadají jako dveře od skříně. Tyto dveře krátkou chodbičkou spojují ložnici s hlavní chodbou bytu.

Celá místnost je obložena do jedné třetiny dřevem, přičemž pod oknem obložení tvoří parapetní desku s úložným prostorem toaletního stolku (deska se zrcadlem se vyklápí směrem nahoru).

Okno se zeleným rámem je opatřeno dlouhým závěsem v barvě smetanové.

4.2.2. Významné prvky použité v interiéru

Vestavěný nábytek a zařízení – vestavěné skříně v ložnici, radiátory jsou uvnitř dřevěných schránek – kubusů, vestavěné schránky na dělení špinavého prádla – Loosův vynález (Obr. 12).

Enfiláda – propojení jednotlivých místností za sebou v jedné ose dveří – jídelna se salonem – doplněno dvěma protilehlými zrcadlovými stěnami.

Zrcadla – tvoří zrcadlové plochy a tím i dojem nekonečného prostoru ve dvou protilehlých stěnách: stěna s krbem a proti ní stěna v jídelně. Prostor opticky zvětšují.

Mramor – cipollino, odstín zelené, vertikální struktura, použit na obložení v jídelně a salonu.

Dřevo – obložení stěn do jedné třetiny v jídelně, salonu i ložnici, kde navíc tvoří úložné prostory. Obložení topení.

Kazetový strop – mahagonový, vysoce leštěný, kazety děleny na čtverce.

Režné zdivo – obložení krbu.

Barevný kontrast – mramor a bílá omítka v salonu nebo okenní rámy natřené zeleně. (V kontrastním duchu jsou nejspíše záměrně do interiéru nově přidané moderní modré kvádry na sezení a postel ze stejného materiálu.)

Krb – jednoduchý čtvercový tvar obložený režným zdivem. Umístěn ve středu stěny v salonu.

Arkýř – v salonu ve stěně do ulice. Jsou zde umístěny radiátory s dřevěným obložením a okna se zelenými rámy.

Pilíře – v salonu a v jídelně v rozích a uprostřed mezi místnostmi – mramor.

Osvětlení – různé typy, použita jak malá světla visící z rámu nad postelí, tak nástěnná světla či velké lustry nad stolem v jídelně a nad postelí v ložnici.

Symetrie – osová souměrnost ve všech třech zachovalých místnostech.

5. Loos a Vídeň

Loos byl brněnský rodák, ale jeho nejoblíbenějším městem se stala Vídeň. Loos se do Rakušanů často navážel s tím, jak se chovají, jak jedí a vůbec do celého jejich života a snažil se je poučovat v závislosti na tom, co viděl například v Americe. I když to někdy vypadalo, a někteří to tak chápali, že se Rakousko snaží zesměšnit, pravdou bylo, že se jej snažil pozvednout na vyšší úroveň, protože se sám jako Rakušan cítil.⁶²

Loos měl Vídeň v oblíbě již od své vojenské služby, a proto zde strávil i téměř polovinu svého života. Nachází se zde největší a nejpestřejší zastoupení jeho tvorby. V roce 1897 začal psát příspěvky pro *Neue Freie Presse* a v roce 1899 zařizoval interiér pro *Café Museum*, což ve Vídni byla jeho první významnější realizace. Následovalo pak mnoho dalších realizací, nejvýznamnější z nich je například vila Scheu (1913), rodinný dům Steiner (1910), krejčovský salón Knize (1910 – 1913)⁶³ nebo *Kärtner Bar* (1907), bar vytvořený v americkém stylu nebo obchodní dům *Goldman & Salatsch* (1909).

5.1. Kärtner Bar

Bar měl sloužit pro vybranou společnost, a proto nevadilo, že jeho prostory jsou ve srovnání s dnešními nejrůznějšími bary velmi malé. Dnes do baru vedou dveře přímo, aby tento podnik nalákal co nejvíce lidí, avšak za Loosových dob byly dveře na levé straně, tudíž se muselo projít nejdříve uličkou, než se člověk do baru dostal. Vchod byl takto udělaný záměrně, protože měl působit na sebevědomí bohatých lidí. Obyčejným lidem se přes uličku nechtělo, kdežto bohatí, plní jistoty, s ní problém

⁶² Rakušané podle něj rozumějí více jídlu než průmyslové výrobě, a proto si raději připlatí za kvalitní porci jídla v restauraci, než například za boty. Ve své stati z roku 1898 se zastává rakouských obuvníků tím, že obuvníci musí dělat levné boty, které jsou často nuceni udělat co nejrychleji, a musí tak mnoho věcí ošdit, protože Rakušanům jde hlavně o cenu a ne o kvalitu. Kdyby si byli Rakušané ochotni připlatit, měli by obuvníci radost, že mohou dělat kvalitní boty z kvalitního materiálu. Ale takhle je nutí živobytí dělat něco, co nechtějí, ale musí kvůli prodeji. Loos se zde snaží poukázat na to, že lidem by mělo více záležet na kvalitě, čímž by umožnili obuvníkům větší projev a jejich boty, ač jsou už teď překvapivě hodnoceny jako jedny z nejlepších na světě i přes to, že jsou za ně obuvníci špatně placeni, by tak mohly být obdivovány ještě mnohem více. Zdroj: LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna: soubor statí o architektuře, bydlení, ústrojí a jiných praktických věcech, které uspořádal Dr. Bohumil Markalous*. 2. vyd. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2001, s. 70 – 72.

⁶³ Salón ve Vídni, Graben 13, je jedním ze tří salónů Knize navrhovaných Loosem. Další jsou v Berlíně (1924), Wilhelmstrasse 9; v Paříži (1927), Chaps – Elysées 146. Naplánovaný byl ještě salón v Praze, ten už však Loos nestihl, protože zemřel. Viz e-mailová korespondence s Mgr. Mariou Szadkowskou [online], 24. 11. 2014.

neměli. Návštěvníci baru tak tvořili uzavřenou skupinu vyšší vrstvy obyvatel, kteří neměli zapotřebí, aby se k nim přidával někdo cizí.⁶⁴

5.1.1. Exteriér

Vstupní portál baru tvoří čtyři sloupy ze skyros mramoru⁶⁵. Nad sloupy je umístěn skleněný panel, který zobrazuje americkou vlajku.⁶⁶ Na vlajce je mozaikou vyskládan nápis Kärtner Bar. Nad vlajkou se nachází další obdélníková plocha nesoucí na černém členitém pozadí bílý název American Bar (Obr. 13).

V dnešní době před barem stojí ještě prostorný slunečník a pod ním jsou umístěny další stoly a židle, protože bar nevyhovuje svou velikostí množství lidí, kteří jej chtějí navštívit.

5.1.2. Interiér

Interiér baru tvoří jedna místnost 6 x 4,50 m s barem (Obr. 14). Tato plocha je opticky zvětšována použitím zrcadel na stěnách, které odrážejí žlutohnědý mramorový kazetový strop a vytvářejí tak dojem dalších místností.⁶⁷ Pod stropem nad vchodem je pruh čtvercových obkladaček v barvě zlata. Interiér baru je bohatý na obklady ze dřeva a mramoru. Osvětlení tvoří žárovky připevněné na sloupech se stínítkem z jednoduché visící látky tvořící příjemné přití. Rohové pohovky mají zelené potahy, stolky u nich mléčně bílé desky. U baru stojí vysoké barové židličky.

5.1.3. Významné prvky použité v interiéru a exteriéru

Mramor – skyros mramor tvoří portál vchodu, vnitřní kostru baru tvoří tmavě zelený mramor, který probíhá od podlahy kolmo přes stěny ve formě pilastrů až přes strop, kde tvoří obdélníkové prostory pro kazetový strop.

Boční vchod (zrušen a nahrazen otevřeným centrálním) – dodával prostoru intimitu a dokonale jej izoloval od ulice a náhodných kolemjdoucích.

Pilíře – vstupní portál tvoří čtyři mramorové pilíře. V interiéru jsou pilíře spojeny na stropu s vodorovnými prvky – mramor.

⁶⁴ Osobní rozhovor s Davidem Růžičkou, dne 7. 11. 2014.

⁶⁵ Dekorativní druh mramoru, který se vyznačuje barvou od bílé, žluté až po růžovou. Jeho strukturu dotvářejí žíly černé slídy.

⁶⁶ *Adolf Loos: Pläne und Schriften*. Wien: Zednicek, 2004, s. 37.

⁶⁷ Tamtéž.

Kontrast – zelené potahy pohovek, mléčně bílé desky stolů a dřevěné obložení. V exteriéru je strukturovaný mramor pod americkou vlajkou, kterou tvoří jednobarevné hladké obkladačky.

Dřevo – použít mahagon na střední obložení stěn baru mezi opěradly pohovek a horního pásu tvořeného zrcadly.

Zrcadla – horní třetina obložení stěn, při návštěvníkově pohledu směrem do zrcadel se v nich odráží kazetový strop, a tím je vyvolána iluze dalších místností – opticky místnost zvětšují.

Osvětlení – použity různé druhy, nevyskytuje se zde stropní světlo, světla se záclonkami jsou umístěna na pilastrech. Na dřevěném obložení je kulaté světlo.

Kazetový strop – strop je z mramoru, jednotlivé kazety jsou odstupňovány směrem dolů od středu.

Sezení – kromě vysokých židlí u baru se kolem místnosti nacházejí tmavě zeleně potažené pohovky, každá pohovka tvoří uzavřené sezení.

Obkladačky – na portálu vytvářejí vzor americké vlajky, uvnitř baru jsou použity zlaté obkladačky nad hlavním vchodem.

5.2. Obchodní dům Goldman & Salatsch (Looshaus)

Nejvíce diskuzí ve Vídni však vyvolala stavba obchodního domu na Michalském náměstí. Vlastníkem budovy byla krejčovská společnost Goldman & Salatsch (majitel Leopold Goldman a Emanuel Aufricht), pro kterou Loos již v roce 1898 zařídil jeden krejčovský salon. Firma oslovila v soutěži devět architektů, z nichž nakonec vybrala právě Loose.⁶⁸

⁶⁸ Majitelé se nakonec rozhodli pro Loose, který se soutěže odmítl zúčastnit a stál si za svým názorem, že stavba musí být inovativní a předběhnout svou dobu o několik let, aby byla uspokojující, což návrhy ostatních architektů nebyly. Loos na tuto zakázku dostal velkorysou smlouvu, protože stavebník mu byl povinen předkládat všechny části návrhu k posouzení, zatímco o veškerých uměleckých prvcích fasády bude architekt rozhodovat sám. RUKSCHCIO, Burkhardt. *Adolf Loos: Leben und Werk*. 2. vyd. Salzburg: Residenz Verlag, 1987, s. 460.

Realizace měla již při budování mnoho odpůrců, protože byla něčím novým, na co lidé nebyli zvyklí. Díky tomu byla i její stavba na chvíli pozastavena.⁶⁹

5.2.1. Exteriér

Stavba má dvě části (Obr. 15). Spodní část je obložena šedozeleným mramorem druhu cipollino⁷⁰, vchod tvoří čtyři vysoké sloupy ze stejného materiálu pnoucí se přes dvě podlaží (horní část sloupů je předělena římsou a dále pokračují jako pilastry).

Horní část fasády má jednoduchou bílou omítku bez ornamentů jen s čistými plochami a liniemi. Okna jsou obdélníková, jednoduše nezdobně vyříznuta do fasády. Se stavbou byly problémy a jeden z důvodů byla právě i podoba oken, a proto je Loos doplnil o bronzové květníky, aby nepůsobila stroze.⁷¹ Kvůli horní části stavby se domu přezdívalo jako „Dům bez obočí“, neboť chybí římsy, nebo „Dům bez tváře“.⁷²

Polovina dolní části fasády patří proskleným výlohám, zatímco horní část mramorového průčelí tvoří vikýřová mezaninová⁷³ okna. Jedná se o okna, která svým zalomením vystupují z fasády a v místnosti pak působí, jako záliv⁷⁴ (Obr. 16). Okna jsou doplněna čtvercovou mříží. V hlavním průčelí jsou okna oddělována pilastry, zatímco ve vedlejších každé okno doplňuje s každé strany sloup a až mezi sloupy je pilíř. Sloupy a pilastry jsou ze stejného mramoru jako obklad fasády a každý z nich je doplněn kovovým erbem. Na každém rohu budovy je umístěna nástěnná pouliční lampa.

Z čelního pohledu míří tato provokativní fasáda přímo na Hofburg, čímž byl rozhořčen i tehdejší císař František Josef I., který také patřil mezi její odpůrce. Aby

⁶⁹ „Vídeňáci se svou vášní pro operu a barokní exaltovanost byli zděšeni nahotou stavby, která měla být elegantním krejčovským obchodem.“ Viz GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 130.

⁷⁰ Výběr tohoto mramoru připomíná starověk, protože právě tento kámen používali Římané. Viz BOCK, Ralf a Adolf LOOS. *Adolf Loos: works and projects*. 1st ed. New York, NY: Distributed in North America by Rizzoli International Publications, 2007, s. 126.

⁷¹ VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 40.

⁷² Podoba fasády může být inspirována výškovými budovami, které Loos viděl v Americe. Viz VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 40.

⁷³ Okna v mezipatře. Po obvodu interiéru probíhá dřevěné mezipatro – mezanin.

⁷⁴ Inspirace možná z Ameriky „bay window“ viz VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 40.

dal najevo svůj nesouhlas, jezdil do svého paláce jinou cestou, aby se na obchodní dům nemusel dívat.⁷⁵

Dolní mramorová část byla určena pro obchodní účely, horní část sloužila pro nájemní byty. Dnes v budově sídlí banka.

5.2.2. Významné prvky použité v exteriéru

Jednoduchá fasáda – kromě zvýšeného přízemí, které je obloženo mramorem, je fasáda ve vyšších patrech čistě bílá bez štukování. Okna jsou jednoduchého obdélníkového tvaru vyříznuta do fasády, přičemž opět nejsou nijak zvýrazněna. V přízemní části domu jsou vysoká šikmá členitá okna.

Mramor – cipollino mramor v zeleném odstínu použit na obložení fasády přízemí, které je zvýšené až do prvního patra. Ve vstupním portálu jsou čtyři mohutné mramorové sloupy. Mezi okny v dolní části jsou mramorové sloupy a pilastry.

Raumplan – přízemí má výšku přes dvě patra – obloženo zvenku mramorem.

Vikýřová okna – v obchodní části budovy – tvoří uvnitř zákoutí pro obchodní jednání nebo místo pro šicí stroje krejčích.⁷⁶

Kontrast – striktně oddělena obchodní část realizace obložené mramorem od obytné části tvořené bílou hladkou omítkou.

Pilíře a sloupy – čtyři mramorové sloupy, částečně pilíře, tvoří vstupní portál. Další sloupy a pilíře jsou použity v mezerách mezi okny v dolní části fasády.

Osvětlení – dvě nástěnné lampy na pilastrech v průčelí.

5.3. Loosovo vlastní apartmá: obývací pokoj ve vídeňském muzeu

Byt se původně nacházel v pátém patře domu na ulici Bösendorferstraße 3 ve Vídni. Dnes jeho bydliště na tomto místě připomíná už jen pamětní deska umístěná na fasádě vedle dveří.

⁷⁵ *Adolf Loos: Pläne und Schriften.* Wien: Zednicek, 2004, s. 47.

⁷⁶ Osobní rozhovor s Davidem Růžičkou, dne 7. 11. 2014

Loos si své apartmá sám navrhl a žil v něm přibližně třicet let, od roku 1903 až do své smrti, přičemž bydlení zde prostrídal s bydlením v Paříži. Ke konci života už pobýval v sanatoriích.

Loos byt, jako všechno ostatní, odkázal své bývalé manželce Elsii, i když se s ní rozešel, protože věděl, že se o něj dobře postará. Když zemřel, a byt si nárokovala jeho poslední manželka Claire, Elsie jí ho nepřenechala a nechala raději část z něj přesunout do vídeňského muzea, které se nacházelo kousek od bytu.⁷⁷ Do muzea byl přenesen obývací pokoj a místnost s krbem. Celý původní byt se skládal ještě z předsíně, kuchyně, koupelny a ložnice.

Bílou ložnici, jejíž podlaha byla pokryta bílými angorskými koberci a závěsy stejné barvy, navrhoval Loos roku 1903 pro svoji první ženu Linu.

Původní vzhled tohoto pokoje, ani dalších místností se v čase nijak zásadně neměnil, což dokazuje například i to, že když se do bytu nastěhovala jeho další žena Elsie, koberce v ložnici byly stejně, i když byly zašlé stářím.⁷⁸

Ve Vídeňském muzeu se dnes nachází dvě zmiňované propojené místnosti, tedy obývací pokoj a místnost s krbem (Obr. 17).

5.3.1. Interiér: Obývací pokoj a pokoj s krbem

Místnosti jsou propojeny středním širokým průchodem. Překlad nad průchodem je v podobě masivního tmavě hnědého dřevěného trámu. Místnosti lze od sebe oddělit látkovým závěsem.

Na dřevěné podlaze v obou místnostech leží perské koberce. V menší místnosti s krbem je snížený strop, aby prostor působil intimněji. Na stropě v obývacím pokoji i v místnosti s krbem jsou umístěny masivní trámy, stejné jako na překladu průchodu. Rozdíl mezi trámy použitými na stropě v obou místnostech je ten, že jsou svou polohou vzájemně na sebe kolmo. Mezi jednotlivými trámy je ponechána mezera přibližně půl metru.

⁷⁷ ALTMANN-LOOS, Elsie. *Můj život a Adolf Loos*. Překlad Zdeněk Dan. Praha: Pragma, 2014, s. 188.

⁷⁸ Tamtéž, s. 28.

5.3.1.1. *Obývací pokoj*

Stěny v obývacím pokoji mají bílou barvu a přibližně do poloviny jejich výšky dosahuje dřevěné obložení tmavé barvy. Obložení tvoří díky důmyslnému poskládání jednotlivých prken čtvercovou strukturu.⁷⁹

Na každé straně stěny vedle průchodu visí obraz. Na jednom z nich je portrét od Oskara Kokoschky.⁸⁰

V jednom rohu obývacího pokoje stojí rohová světle potažená dřevěná pohovka s jednoduchým čtvercovým stolem z tmavého dřeva. U stolu jsou umístěny dvě židle s obloukovými vyřezávanými opěradly.

Světlo doplněné třásněmi visí na dlouhém provazu ze stropu pouze v rohu nad stolem.

V rozích vedle průchodu do druhé místnosti se nachází na každé straně jeden tmavý dřevěný stolek, jenž stojí na jedné noze a zbylou podporu mu tvoří opření o dřevěný obklad zdi. Nad oběma stolky jsou malé vestavěné poličky obložené růžovým mramorem se světlým žilkováním.

V místnosti lze nalézt ještě dvě odlišné židle.

5.3.1.2. *Pokoj s krbem*

Jedná se o útulnou místnost, jíž dominuje krb, který stojí na protější straně ke středu průchodu. Z obývacího pokoje je tak viděn čelně. Krbový odvod kouře je natřený na červeno. Krb stojí na schodu, který má obložení z páleného režného zdiva, které pokračuje ještě na obě strany podél krbu.

Obložení je přibližně do poloviny výšky stěny a jeho odsazení od stěny tvoří plochu na odkládání věcí. Na pravé straně krbu se nachází kulaté světlo.

⁷⁹ Vzhled lze přirovnat ke zploštělému dřevěnému kazetovému stropu.

⁸⁰ Oskar Kokoschka byl malíř, kterého si Loos velmi oblíbil pro jeho expresionistické portréty. Loos Kokoschku velmi prosazoval a sjednával mu zakázky na portréty jak u svých klientů, tak i u lidí, které Loos sám neznal, ale stejně je přesvědčil, že se od Kokoschky musí nechat namalovat. *Loos - Plzeň - souvislosti*. V Plzni: Západočeská galerie, 2011, s. 280.

V rohu místnosti vedle krbu je umístěna světle potažená dřevěná pohovka do tvaru „U“, která se všemi opěradly dotýká tří stěn, v nichž je zasazena. Vprostřed pohovky je umístěný malý stolek, spíše stolička, padnoucí do volného prostoru.

Na stěnách nad pohovkou visí dřevěné police na knížky a nad stolem malé světlo. Police s knihami jsou umístěny symetricky i na druhé straně místnosti.

5.3.2. Významné prvky použité v interiéru

Dřevo – výrazně zde dotváří vzhled celé místnosti – obložení s motivem čtverců z tmavě mořeného dubu, nábytek, trámy.

Různé typy židlí – v obývacím pokoji můžeme najít tři typy židlí, aby si každý mohl vybrat.

Různé typy stolů – podle potřeby voleny typy stolů.

Mramor – tvoří stěny vestavěných polic.

Vestavěné police – nachází se na obou stranách od průchodu.

Symetrie – Pokoje jsou osově souměrné. Vestavěné police i stolky s jednou nohou jsou vedle průchodu uspořádány osově souměrně.

Kontrast – dřevěný obklad a bílá omítka či tmavě hnědé dřevěné trámy na bílém hladkém stropu.

Režné zdivo – tvoří obložení krbu a napomáhá k pocitu útulné místnosti.

Krb – dominanta malé útulné místnosti za obývacím pokojem.

Široký průchod – umístěn ve středu zdi, propojuje obě místnosti.

Různá světlá výška – obývací pokoj má strop výš než pokoj s krbem. Sníženým stropem v místnosti u krbu se tak dosáhlo pocitu útulnosti.

Perské koberce – leží volně na podlaze.

Rohové pohovky – ve tvaru „L“ a „U“, dosáhlo se tak vytvoření soukromých koutků v místnostech a ušetření místa.

Různé typy osvětlení – ve dvou malých prostorech jsou umístěna tři rozdílná osvětlení.

Umístění osvětlení – světla nejsou umístěna vprostřed místnosti, ale účelově tam, kde se potřebují – nad stoly, v tmavém koutu místnosti.

Obrazy – na dělicí stěně místností.

Orientální koberce – v obývacím pokoji leží volně na dřevěné podlaze několik obdélníkových orientálních koberců. V místnosti s krbem je umístěn jeden malý úzký koberec před krb.

6. Specifika tvorby

Na základě zpracovaných realizací jsem vybrala několik specifík Loosovy tvorby, která byla nejpatrnější a vyskytovala se v největší míře.

Loosova tvorba má mnoho prvků, které se v jeho tvůrčí činnosti opakují. Pokud si prohlédneme například jeden jeho interiér a následně potom zavítáme do libovolného jiného jím vytvořeného, už zde může najít mnoho věcí, které je spojují.

Ke srovnání jsem použila šest realizací, u kterých jsem výše popisovala exteriér, interiér nebo obojí na základě toho, co jsem mohla poznat z vlastní zkušenosti. Jedná se tedy o Müllerovu vilu, byt Voglových a Krausových, Loosovo apartmá, Looshaus a Americký Bar.

6.1. Raumplan

Loosův tvůrčí znak je spojen především s uměním myslet v prostoru, jehož důkazem je systém Raumplanu; světlé výšky místností jsou voleny podle druhu jejich účelu a důležitosti. Tento prvek lze najít hlavně v Müllerově vile, protože byla stavěna nově podle Loosova návrhu a on tak mohl s prostorem pracovat tak, jak potřeboval.

Ve svém vlastním apartmá, které bylo součástí městského domu, však takové možnosti neměl, a proto zde můžeme najít alespoň snížený podhled v místnosti s krbem.

V bytě Voglových, stejně jako v ostatních interiérech v Plzni, musel Loos pracovat s již postaveným domem, a tak se zde tento systém řešení místností téměř nenachází. Raumplan se nachází v souboru bytů spojených s Loosem pouze na Klatovské 110. Tento byt však nenavrhol Loos, ale až jeho žák Heinrich Kulka. Byt je ve správě Západočeské galerie a nyní prochází rekonstrukcí. V budoucnu by měl sloužit jako badatelské centrum pro výzkum architektury Plzeňského kraje.

Podle pana Domanického Loos Raumplan nevymyslel, pouze ho zkopíroval z Anglie, kde se takto domy stavěly již dlouho před tím.⁸¹ Loos znal anglickou architekturu z několika návštěv Anglie a dobové odborné literatury. Střídání výšek mělo vyjadřovat stupeň jejich privátnosti a reprezentativnosti. Zajímavé je toto

⁸¹ Osobní rozhovor s Ing. arch. Petrem Domanickým, dne 21. 10. 2014.

poskládání i z estetického hlediska, protože dá vzniknout zajímavým průhledům do jednotlivých místností.

Rozdíl mezi anglickou výškovou architekturou a Loosovou je ten, že angličtí architekti výšku místností měřili od podlahy, Loos ji měřil naopak od stropu.⁸²

Raumplan chtěl Loos aplikovat například v celé vnitřní části Müllerovi vily, ale z provozních ani technických důvodů to nebylo možné, a tak je tento systém pouze ve dvou patrech vymezen stropem a podlahou vysoké obytné haly.⁸³

Nutno podotknout, že Loos teorii Raumplanu nikdy sám nepopsal. V jeho textech se objevují pouze výsledky tohoto systému. Teoretický základ Raumplan získal až díky Loosovým žákům Kulkovi a Neumannovi.⁸⁴

6.2. Otevřené místnosti

Pokud měl být prostor co nejvíce otevřen, často tomu bylo na úkor dveří. Například ve vídeňském interiéru je mezi dvěma místnostmi v dělicí stěně pouze široký otvor. Pokud za sebou bylo více takto osově spojených místností, jednalo se o enfiládu. Z jednoho konce místnosti bylo vidět až do místnosti poslední.

V Müllerově vile je přechod mezi obývacím pokojem a jídelnou řešen pouze krátkým schodištěm a rozdílnou světlou výškou, jinak je do obou místností vidět navzájem.

Loos se snažil o to, aby prostor působil jako jeden celek, i když se jednalo o oddělené, byť propojené místnosti.

6.3. Pilíře a sloupy

Pilíře v Loosových realizacích jsou často používány místo nosných stěn tak, aby byl umožněn otevřený průhled do sousedních místností. Jsou používány zpravidla v sudých počtech a symetricky. Často pilíře vyplňují rohy místností nebo místnost opticky člení. Pilíře mívají mramorový nebo dřevěný obklad. Další použití pilířů a také sloupů je například ve vstupních portálech.

⁸² ADOLF LOOS: *Dílo a rekonstrukce*. Mezinárodní symposium u příležitosti 70. výročí úmrtí. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2005, s. 10.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ BEEK, Johan van de, Adolf LOOS a Le CORBUSIER., *Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos - Le Corbusier*. Zlín: Archa, 2012, s. 115.

Pilíře se nacházejí ve všech zmíněných realizacích, sloupy lze najít ve vstupním portálu a mezi okny v Looshausu ve Vídni.

6.4. Symetrie

„Loos měl skoro obsesi v symetrii, skoro podle klasicistní zámecké tradice veškeré interiéry členil symetricky, neváhal ani použít efektu pravých na jedné straně a falešných dveří na straně druhé. Stejně tak musela být i fasáda symetrická, nebo alespoň rytmická.“⁸⁵

Symetrie si lze povšimnout ve všech Loosových realizacích. Často bývají osově souměrné místnosti. Dále se ve vybraných interiérech nachází symetrie například v oblasti krbů – dva pilíře lemující krb, nástěnné světlo na každé straně od krbu (Obr. 18), nebo formou nejruznějších vitrín a skříní, které bývají často zdvojené.

6.5. Kontrast

Jedním z nejčastějších specifik je používání kontrastu. Loos vedle sebe dává například barevné prvky vedle bílých nebo černých, leštěné materiály vedle hrubých nebo materiály s výraznou strukturou vedle jednolitých ploch.⁸⁶

Kontrast lze najít ve všech realizacích například mramor s bílou stěnou, tmavě hnědý obklad s bílou stěnou, nebo třešňové dřevo se zelenou tapetou.

6.6. Zrcadla

Zrcadla jsou používána velmi často k optickému zvětšení místnosti a prosvětlení. V plzeňských interiérech jsou umístěna v ose proti sobě tak, že vytvářejí dojem nekonečna a prosvětlují místnost.

V pražské vile jsou jimi vytvořené zadní plochy vitrínek, které jsou také nasměrovány proti sobě, avšak zde nemají funkci vytvoření iluze dalších prostorů, ale mají místnost především osvětlit. Ve vitrínách měly původně místo květiny a díky světlu se jim v jídelní místnosti lépe dařilo.

⁸⁵ ZIKMUND-LENDER. Procházka moderní Paříží I. *Earch* [online]. 2007 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.earch.cz/cs/prochazka-moderni-parizi-i>.

⁸⁶ VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2010, s. 39.

Loosovo apartmá je bez zrcadel, ale zde bylo především účelem vytvoření útulného bytu, a proto nebylo potřeba místnosti nějak uměle zvětšovat.

V Looshausu a Americkém Baru zrcadla vytvářejí pocit dalších místností, prosvětlují a opticky zvětšují prostor. V Looshausu ve spojení se skleněným stropem navíc působí dojmem, že člověk jdoucí po schodech nahoru jde směrem do vesmíru.

6.7. Krb

Krb převzal Loos z Anglie, kde byl používán k topení v domech. Loosovi se však tento prvek natolik líbil, že jej začal postupně instalovat do většiny svých realizací. Krby byly v místnostech, ale jejich konstrukce většinou nebyla udělána na to, aby v nich bylo možno zatopit. Krb je umístěn ve všech vybraných realizacích kromě Amerického Baru, kam by se stylově nehodil.

6.8. Mramor, dřevo, mosaz a pálené cihly

Jedná se o nejoblíbenější Loosovy materiály. Z mramoru a ze dřeva bývalo obložení, nábytek, podlahy či stropy, mosaz tvořila doplňky k těmto materiálům. Mramor (například skyros nebo cipollino) nabízel mnoho variant barev a struktur a působil velmi reprezentativně. K tomu se jednalo o velice nákladný materiál, který tak svým majitelům přidával na prestiži.

Dřevo (například mahagonové, dubové nebo třešňové) naopak působilo útulně a nebylo tak nákladné jako mramor. Mosaz měla příjemnou barvu, kterou se k těmto materiálům hodila.

Pálené cihly v podobě režného zdiva jsou použity jako obložení krbů ve všech čtyřech obytných interiérech. Často jsou použity v kombinaci s mramorem, což je nezvyklé.

Všechny zmíněné materiály lze opět najít téměř ve všech realizacích v různé míře užití.

Loos pracoval s přirozeným vzhledem materiálu, odmítal umělý ornament⁸⁷ a imitace materiálu. Umělé zdobení materiálu bylo podle něj zbytečné, protože materiál byl krásný sám o sobě.⁸⁸

6.9. Orientální koberce

Vzácné koberce z ciziny byly opět ukázkou prestiže. Opět jsou využity v různých velikostech ve všech realizacích kromě Amerického Baru, kam se svou tematikou nehodí.

Podle pana Domanického Loos zjevně nemohl ornament na užitečných věcech úplně odsoudit, protože právě orientální koberce jsou ornamentů plné.⁸⁹

Mohlo by se zdát, že tento ústupek může být kvůli přání majitelů, kteří Loose financovali a na jejichž míru měly být realizace utvářeny, avšak tento druh koberců se nachází i v Loosově vlastním apartmá.

Podstatu koberce tvoří ornament z kvalitního materiálu. Nelze mít klasický perský koberec bez ornamentu, lze se tedy dohadovat, že ornament se zde chápe jako přirozený vzhled koberce, a proto jej Loos také využíval.

6.10. Osvětlení a jeho umístění

Osvětlení Loos neumístoval do středu místnosti, jako jsme na to v dnešní době většinou zvyklí (tj. mít jeden velký lustr zavěšený ve středu místnosti), umístoval je dle potřeby. Podle potřeby postupoval i v případě vzhledu a typu osvětlení. Osvětlení nebývá v jedné místnosti stejné, protože i podle účelu se někdy potřebuje hodně světla, někdy je potřeba světlem jen doplnit atmosféru. K příjemnému přitnutí sloužily například nástěnné žárovky, které kryl malý látkový závěs. Přejechy světla jsou někdy řešeny třásněmi zavěšenými na rovný okraj lustru.

⁸⁷ Loos na něm odsuzoval například to, že díky ornamentu lidé chránili nejnepatrnější věci nebo části věcí z minulých dob, které byly zdobené ornamentem, a důležité vymoženosti, které měly užitek, avšak byly bez zdobení, se neopatrovaly. Viz LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna: soubor statí o architektuře, bydlení, ústrojí a jiných praktických věcech, které uspořádal Dr. Bohumil Markalous*. 2. vyd. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2001, stať Ornament a zločin, s. 141.

⁸⁸ LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna: soubor statí o architektuře, bydlení, ústrojí a jiných praktických věcech, které uspořádal Dr. Bohumil Markalous*. 2. vyd. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2001, stať Ornament a zločin, s. 140–147.

⁸⁹ Osobní rozhovor s Ing. arch. Petrem Domanickým, dne 21. 10. 2014.

Světla jsou navrhována podle účelu a umístěna tak, aby osvětlovala především jednu určitou účelnou část prostoru. Například pokud je stůl v rohu místnosti, visí nad ním jedno světlo tak, aby v místnosti vytvořilo osvětlený kout. Toto umístění přináší členům domácnosti určitý komfort, protože se díky tomu navzájem neruší a mají soukromí. Každý člen si může najít svůj kout. Tato světla bývají doplněna ještě řadou menších nástěnných světel, kdyby se místnost potřebovala více osvětlit.

Loos ve všech svých realizacích uplatňoval možnost různého typu osvětlení. Hlásal, že je dobré osvětlení volit podle momentální potřeby nebo nálady.⁹⁰ Na rozdíl od ostatních architektů nedělal z osvětlení dekorační prvek. Osvětlení mělo být hlavně funkční. Tento charakteristický prvek je patrný ve všech realizacích. Typickým příkladem Loosovy tvorby jsou stínidla doplněná o třásně, které mají změkčovat přechod světla, nebo nástěnná látková stínidla zakrývající žárovku, která fungují jako intimní osvětlení.

6.11. Různé typy sezení

Loosovu tvorbu lze také většinou snadno poznat podle toho, že u jednoho stolu může být každá židle jiná. Vestavěná pohovka se vzorem nehodí ke křeslům umístěným u ní a podobně. Loos zastával názor, že každý člověk je jiný, a proto i každému se bude sedět dobře na něčem jiném. Pestrost tvarů židlí a křesel je právě kvůli tomu, aby si každý mohl najít co nejpohodlnější sezení.

Typy židlí a křesel se v jednotlivých interiérech opakují, nejčastěji to bývá křeslo Loos a egyptská trojnožka (Obr. 19 a Obr. 20), protože je navrhl přímo Loos, nebo anglické klubovky.

6.12. Vestavěný nábytek a zařízení

Tím, že se například skříně vestaví do zdí, ušetří se místo, a prostor je pak otevřenější. Loos hodně do svých návrhů instaloval vestavěné skříně, police, ale i pohovky. Díky tomu, že se pohovka umístila například mezi dvě skříňky, vzniklo tak další místo na ukládání věcí. V případě pohovky se jednalo o praktické odložení například knih přímo z ní.

⁹⁰ Muzeum hlavního města Prahy: Müllerova vila. *Interiéry: Obývací pokoj* [online]. 2014 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://muzeumprahy.cz/obyvaci-pokoj/>.

Vestavěné prvky se nacházejí opět ve všech realizacích v podobě jak skříní (Obr. 21), tak i pohovek.

Závěr

Loosova tvorba má mnoho specifik, které se v jednotlivých realizacích v různé míře opakují. Zvláště na vrcholu jeho tvůrčí činnosti a na sklonku života jsou tyto prvky patrné nejvíce. I když Loos spolupracoval i s jinými architekty, jeho myšlenka účelného bydlení, které má přesně na míru sloužit majiteli, se zachovávala. Nejvýraznější je Raumplan, systém osvětlení, sezení a vestavěné prvky, obklady, kvalita materiálu, zrcadla a krb.

Loos si byl vědom finanční nákladnosti svých návrhů, avšak tvrdil, že se finanční výdaje majitelům vyplatí, protože své příbytky nebudou nuceni měnit kvůli módě. To, že jeho interiéry jsou věčné, dokazují i jeho realizace, které jsou dodnes zachovávány a restaurovány.

Seznam použitých zdrojů

Komentovaná prohlídka s Mgr. Mariou Szadkowskou, dne 19. 10. 2014

Osobní rozhovor s Ing. arch. Petrem Domanickým, dne 21. 10. 2014

Komentovaná prohlídka s Ing. arch. Lenkou Růžičkovou, dne 28. 10. 2014

Komentovaná prohlídka s Karlem Zochem, dne 28. 10. 2014

Osobní rozhovor s Davidem Růžičkou, dne 7. 11. 2014

E-mailová korespondence s Mgr. Mariou Szadkowskou [online], 24. 11. 2014.

ALTMANN-LOOS, Elsie. *Můj život a Adolf Loos*. Překlad Zdeněk Dan. Praha: Pragma, 2014, 296 s. ISBN 978-80-7349-401-8.

Architektura v proměnách tisíciletí: architektonická kompozice: dějiny stavebního umění od pravěku dodnes: lidová architektura: životní prostředí a památková péče. Praha: Sobotáles, 2005, 303 s. ISBN 80-86817-10-5.

BECK-LOOS, Claire. *Adolf Loos: privátní portrét*. Překlad Viktor Faktor. Praha: Pragma, 2013, 240 s. ISBN 978-80-7349-361-5.

BENEŠOVSKÁ, Klára a Petr KRATOCHVÍL. *Velké dějiny zemí koruny české: tematická řada*. 1. vyd. Litomyšl: Artefactum, 2009, 806 p. ISBN 978-80-86890-21-0.

RISSELDA, Max. *Adolf LOOS a Le CORBUSIER., Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos - Le Corbusier*. Zlín: Archa, 2012, 199 s. a *Architektura*. ISBN 978-80-87545-04-1.

BOCK, Ralf a Adolf LOOS. *Adolf Loos: works and projects*. 1st ed. New York, NY: Distributed in North America by Rizzoli International Publications, 2007, 302 p. ISBN 88-762-4643-6.

DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, 535 - 1029 s. ISBN 80-862-2308-6.

GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, 400 s. ISBN 80-00-01304-5.

KSANDR, Karel. *Müllerova vila*. 1. vyd. Praha: Argo, 2000, 418 s. ISBN 80-7203-315-8.

KOCH, Wilfried. *Evropská architektura: encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Vyd. 2., dopracované. Překlad Petr Kaška, Zdeněk Vyplél. Praha: Universum, 2008, 552 s. ISBN 978-80-242-2029-1.

LHOTA, Karel. *Nejen slova: o divadle, architektuře a bytové kultuře: z myšlenkového odkazu nejvýznamnějšího českého spolupracovníka Adolfa Loose*. 1. vyd. Editor Dagmar Lhotová, Maria Szadkowska, Petra Váchová. Praha: Mladá fronta, 2010, 268 s. ISBN 978-80-204-2221-7.

LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna: soubor statí o architektuře, bydlení, ústrojí a jiných praktických věcech, které uspořádal Dr. Bohumil Markalous*. 2. vyd. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2001, 204 s. ISBN 80-863-5906-9.

Adolf Loos: Pläne und Schriften. Wien: Zednicek, 2004, 208 s. ISBN 39-500-3606-7.

Loos - Plzeň - souvislosti. V Plzni: Západočeská galerie, 2011, 325 s. ISBN 978-808-6415-796.

ADOLF LOOS: Dílo a rekonstrukce. Mezinárodní sympozium u příležitosti 70. výročí úmrtí. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2005, 82 s. ISBN 80-85394-46-4.

Hrušovany u Brna: *Loosova vila - dům Viktora Bauera* [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.hrusovanyubrna.cz/o-obci/loosova-vila-dum-viktora-bauera>

MENGUAL MUÑOZ, Alberto. Casa Tristan Tzara. *UrbiPedia* [online]. 2014 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: http://www.urbipedia.org/index.php?title=Casa_Tristan_Tzara.

Muzeum hlavního města Prahy: Müllerova vila. *Interiéry: Jidelna* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://muzeumprahy.cz/jidelna/>

RUKSCHCIO, Burkhardt. *Adolf Loos: Leben und Werk*. 2. vyd. Salzburg: Residenz Verlag, 1987, 708 s. ISBN 37-017-0288-8.

SZADKOWSKA, Maria, Leslie VAN DUZER a Dagmar ČERNOUŠKOVÁ. *Adolf Loos - dílo v českých zemích*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2009, 391 s. ISBN 978-80-85394-63-4.

VORLÍK, Petr. *Dějiny architektury dvacátého století*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 2010, 255 s. ISBN 978-80-01-04517-6.

Výroční zpráva 2013. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2013, 69 s. ISBN 978-80-87828-08-3.

ZIKMUND-LENDER. Procházka moderní Paříží I. *Earch* [online]. 2007 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.earch.cz/cs/prochazka-moderni-parizi-i>

Resumé

The introductory part of this thesis deals with the general conception of the personality of Adolf Loose. It contains his detailed biography including the experiences of his two wives and some events which influenced his work.

This part is followed by selected realizations in Prague, Pilsen and Vienna. Specific elements in these realizations are then analyzed and compared. I have included the elements that were repeated in these works to a chapter of specifics of his creation.

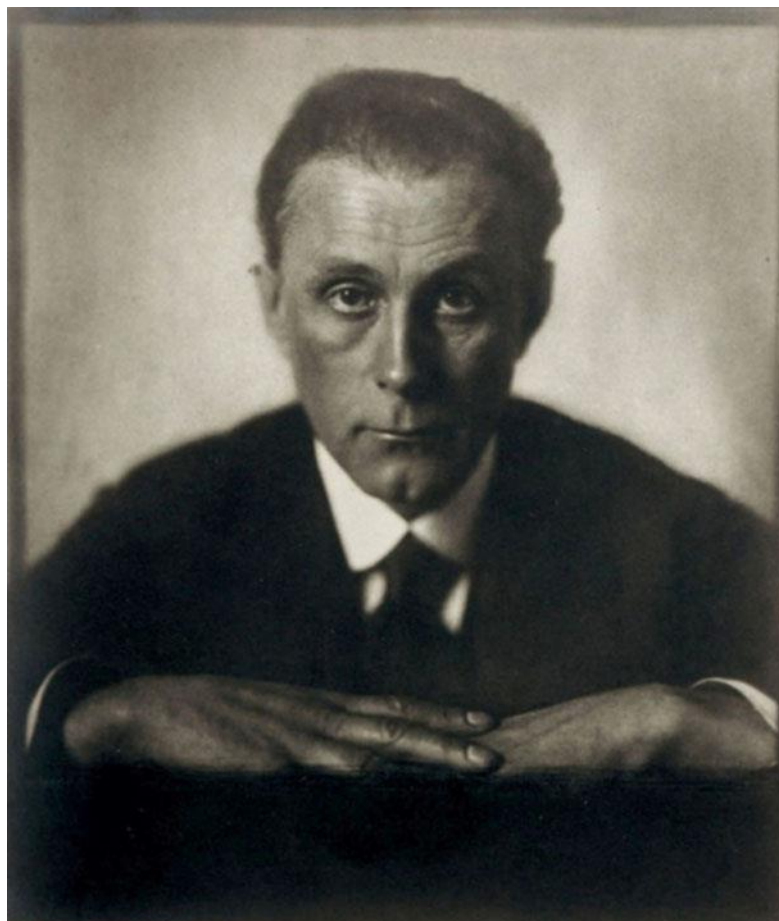
These were the most common: the Raumplan, fireplaces, lighting, built-in furniture, symmetry, contrast, pillars and columns, marble and wood.

The conclusion summarises the presented information.

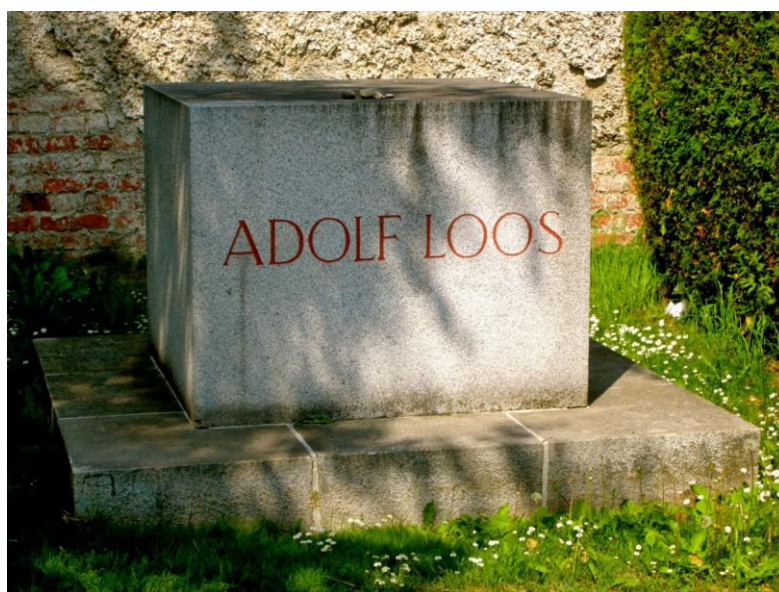
Obrazová příloha

Obr. 1: Adolf Loos (Zdroj: Trude Fleischmann, 1922)	I
Obr. 2: Loosův náhrobek (Zdroj: Kathleen Glatthaar, 2011).....	I
Obr. 3: Mullerova vila (Zdroj: www.prahouturistickou.cz).....	II
Obr. 4: Müllerova vila: Obývací pokoj (Zdroj: www.muzeumprahy.cz)	II
Obr. 5: Müllerova vila: Jídelna (Zdroj: www.muzeumprahy.cz).....	II
Obr. 6: Historická fotografie, podle níž se restauroval obývací pokoj (Zdroj: historické foto na stěně v jídelně bytu Voglových)	III
Obr. 7: Byt Voglových: Zrestaurovaný obývací pokoj (Zdroj: vlastní foto, 2014) ...	III
Obr. 8: Byt Voglových: Jídelna (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	IV
Obr. 9: Byt Krausových: Společenský salon (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	IV
Obr. 10: Byt Krausových: Jídelna (Zdroj: David Růžička, 2014)	V
Obr. 11: Byt Krausových: Ložnice (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	VI
Obr. 12: Byt Krausových: Vestavěné prostory na třídění prádla (Zdroj: Vlastní foto, 2014)	VI
Obr. 13: American Bar (Zdroj: vlastní foto, 2014)	VII
Obr. 14: American Bar (Zdroj: Peter Rigaud, 2013)	VII
Obr. 15: Looshaus (zdroj: vlastní foto, 2014).....	VIII
Obr. 16: Looshaus: Vikýřová mezaninová okna.....	VIII
Obr. 17: Loosovo vlastní apartmá (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	IX
Obr. 18: Osvětlení s látkovou záclonkou u krbu v bytě Voglových (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	IX

Obr. 19: Byt Voglových: Křeslo Loos (Zdroj: vlastní foto, 2014)	X
Obr. 20: Byt Voglových: Egyptská trojnožka (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	X
Obr. 21: Byt Krausových: Vestavěná skříň (Zdroj: vlastní foto, 2014).....	XI

Obr. 1: Adolf Loos (Zdroj: Trude Fleischmann, 1922)

Obr. 2: Loosův náhrobek (Zdroj: Kathleen Glatthaar, 2011)

Obr. 3: Mullerova vila (Zdroj: www.prahouturistickou.cz)

Obr. 4: Müllerova vila: Obývací pokoj (Zdroj: www.muzeumprahy.cz)

Obr. 5: Müllerova vila: Jidelna (Zdroj: www.muzeumprahy.cz)

Obr. 6: Historická fotografie, podle níž se restauroval obývací pokoj (Zdroj: historické foto na stěně v jídelně bytu Voglových)

Obr. 7: Byt Voglových: Zrestaurovaný obývací pokoj (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 8: Byt Voglových: Jídelna (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 9: Byt Krausových: Společenský salon (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 10: Byt Krausových: Jídelna (Zdroj: David Růžička, 2014)

Obr. 11: Byt Krausových: Ložnice (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 12: Byt Krausových: Vestavěné prostory na třídění prádla (Zdroj: Vlastní foto, 2014)

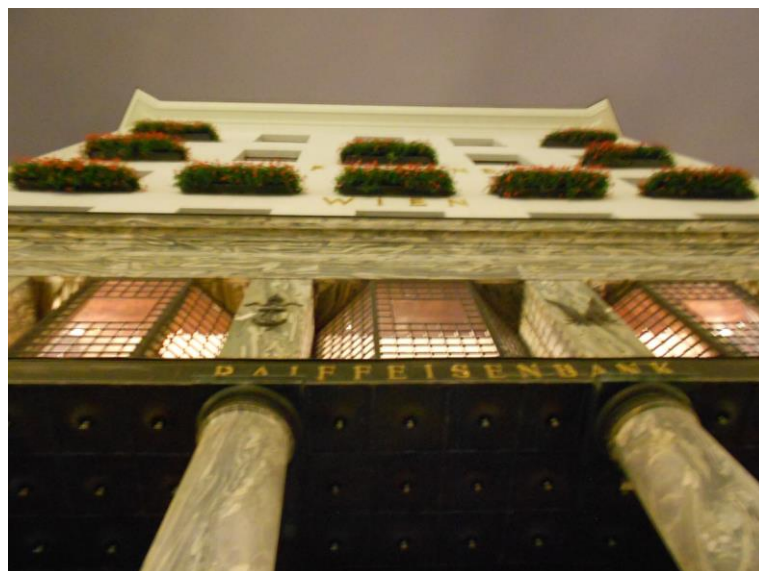
Obr. 13: American Bar (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 14: American Bar (Zdroj: Peter Rigaud, 2013)

Obr. 15: Looshaus (zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 16: Looshaus: Vikýřová mezaninová okna

Obr. 17: Loosovo vlastní apartmá (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 18: Osvětlení s látkovou záclonkou u krbu v bytě Voglových (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 19: Byt Voglových: Křeslo Loos (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 20: Byt Voglových: Egyptská trojnožka (Zdroj: vlastní foto, 2014)

Obr. 21: Byt Krausových: Vestavěná skříň (Zdroj: vlastní foto, 2014)